

SĄDOWE POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE

Przebieg ▪ organy ▪ koszty komornicze

redakcja naukowa Jacek Gołaczyński

Kinga Flaga-Gieruszyńska, Jacek Gołaczyński
Aleksandra Klich, Joanna Studzińska, Zbigniew Woźniak

BIBLIOTEKA SĄDOWA

SĄDOWE POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE

Przebieg ▪ organy ▪ koszty komornicze

redakcja naukowa Jacek Gołaczyński

Kinga Flaga-Gieruszyńska, Jacek Gołaczyński
Aleksandra Klich, Joanna Studzińska, Zbigniew Woźniak

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Stan prawny na 1 października 2024 r.

Recenzent

Dr hab. Marcin Uliasz

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Świerk-Bożek

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Autorzy poszczególnych rozdziałów:

Kinga Flaga-Gieruszyńska – I, VII

Jacek Gołaczyński – IV, XII, XIII

Aleksandra Klich – III, X, XI

Joanna Studzińska – II, V, VI, XIV

Zbigniew Woźniak – VIII, IX, XV–XVIII

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2025

ISBN 978-83-8390-089-6

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
 Rozdział I	
Komornicy sądowi.....	19
1. Status komornika sądowego	19
2. Czynności komornika sądowego	23
3. Powoływanie i odwoływanie komornika sądowego	33
4. Zastępstwo komornika sądowego	44
5. Aplikanci komorniczy. Asesorzy.....	54
6. Nadzór nad komornikami	61
7. Organy egzekucyjne	74
8. Sąd. Referendarz sądowy	76
9. Komornik sądowy i jego czynności w Kodeksie postępowania cywilnego ...	78
10. Zarządca.....	86
 Rozdział II	
Koszty postępowania egzekucyjnego	89
1. Pojęcie kosztów postępowania egzekucyjnego.....	89
2. Opłata komornicza	96
3. Wydatki i zaliczki na wydatki	105
4. Miarkowanie opłaty komorniczej	107
5. Opłata komornicza a umorzenie postępowania	116
6. Zwolnienie od kosztów komorniczych	118
 Rozdział III	
Tytuły egzekucyjne.....	119
1. Podstawy egzekucji sądowej	119
2. Pojęcie i rodzaje tytułów egzekucyjnych	120
2.1. Uwagi ogólne.....	120
2.2. Orzeczenia sądu.....	124
2.3. Ugody sądowe	128
2.4. Orzeczenia referendarza sądowego.....	130

2.5. Inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej	131
2.6. Akty notarialne szczególnej treści	136

Rozdział IV

Klauzula wykonalności	147
1. Pojęcie klauzuli wykonalności.....	147
2. Wydanie klauzuli.....	148
3. Rozpoznanie wniosku.....	153
4. Skład sądu	165
5. Właściwość sądu w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności.....	170
6. Klauzula wykonalności na rzecz lub przeciwko osobie niewymienionej w tytule egzekucyjnym	177
7. Zażalenie	194

Rozdział V

Wszczęcie postępowania egzekucyjnego i inne czynności egzekucyjne	201
1. Wszczęcie postępowania egzekucyjnego	201
2. Wniosek o wszczęcie egzekucji.....	203
3. Skutki wszczęcia postępowania egzekucyjnego.....	207
4. Ustalenie majątku dłużnika	209
5. Złożenie wykazu majątku	211
6. Poszukiwanie majątku dłużnika	214
7. Zawiadomienie o wszczęciu egzekucji	215
8. Czynności egzekucyjne	218
9. Protokół egzekucyjny.....	224
10. Czynności egzekucyjne utrwalane za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk.....	225
11. Opinia biegłego w toku czynności egzekucyjnych	226
12. Odmowa wszczęcia egzekucji	229
13. Zakończenie postępowania egzekucyjnego	230

Rozdział VI

Zawieszenie i umorzenie postępowania egzekucyjnego.....	233
1. Wstęp – cel i skutki zawieszenia i umorzenia postępowania egzekucyjnego	233
2. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego z urzędu – brak zdolności procesowej lub przedstawiciela ustawowego oraz śmierć dłużnika lub wierzyciela	242
3. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego na wniosek (art. 820 k.p.c.)	248
4. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego a skarga na czynności komornika lub zażalenie na postanowienie sądu	253
5. Wstrzymanie czynności	255

6. Umorzenie postępowania egzekucyjnego z mocy prawa i z urzędu (art. 824 k.p.c.).....	259
7. Umorzenie sądowego postępowania egzekucyjnego na wniosek (art. 825 k.p.c.).....	265

Rozdział VII

Ograniczenia egzekucji	267
1. Uwagi ogólne.....	267
2. Ograniczenia przedmiotowe.....	267
3. Ograniczenia podmiotowe egzekucji	283
4. Ograniczenia co do sposobu prowadzenia egzekucji.....	287

Rozdział VIII

Powództwa przeciwegzekucyjne	293
1. Uwagi ogólne.....	293
2. Postępowanie odrębne dla rozpoznania powództw przeciwegzekucyjnych	294
3. Zagadnienia wspólne dla powództw opozycyjnych i ekscydencyjnych	295
3.1. Uwagi ogólne.....	295
3.2. Właściwość sądu.....	295
3.3. Wartość przedmiotu sporu w sprawach z powództw przeciwegzekucyjnych	297
3.4. Prekluzja zarzutów	298
3.5. Pełnomocnictwo	299
3.6. Zabezpieczenie powództwa	299
4. Powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.....	300
4.1. Charakter prawny.....	300
4.2. Legitymacja czynna.....	300
4.3. Dopuszczalność powództwa.....	301
4.4. Pozbawienie wykonalności europejskich tytułów wykonawczych. Odmowa wykonania europejskich tytułów wykonawczych.....	302
4.5. Termin do wytoczenia powództwa opozycyjnego	304
4.6. Pozew o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.....	305
4.7. Podstawy powództwa opozycyjnego	305
4.7.1. Uwagi ogólne.....	305
4.7.2. Podstawa z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c.	306
4.7.3. Podstawa z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.	307
4.7.4. Podstawa z art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c.	311
4.8. Powództwo o pozbawienie wykonalności administracyjnego tytułu wykonawczego	313
5. Powództwo ekscydencyjne (interwencyjne)	314
5.1. Uwagi ogólne.....	314
5.2. Charakter prawny wyroku z powództwa ekscydencyjnego.....	314

5.3. Termin do wytoczenia powództwa.....	315
6. Problem możliwości dochodzenia odszkodowania w przypadku nieskorzystania przez osobę trzecią z powództwa ekscydencyjnego	316
7. Powództwo ekscydencyjne – skarga na czynność komornika	317
8. Legitymacja w sprawie z powództwa ekscydencyjnego.....	317
8.1. Legitymacja czynna.....	317
8.2. Legitymacja czynna małżonka dłużnika.....	318
8.3. Legitymacja bierna.....	319
9. Podstawy powództwa ekscydencyjnego.....	319
10. Zarzuty ze skargi pauliańskiej w sprawie z powództwa ekscydencyjnego.....	320
11. Zwolnienie od egzekucji administracyjnej.....	321

Rozdział IX

Egzekucja z ruchomości	325
1. Uwagi ogólne.....	325
2. Właściwość organu egzekucyjnego. Wszczęcie egzekucji świadczeń pieniężnych z ruchomości.....	325
3. Zajęcie rzeczy ruchomej	327
3.1. Uwagi ogólne.....	327
3.2. Wyłączenie od zajęcia rzeczy niestanowiących własności dłużnika (art. 845 § 2 zdanie drugie k.p.c.).....	331
3.3. Zajęcie rzeczy znajdujących się w mieszkaniu dłużnika	333
3.4. Ustalenie przez komornika własności zajętej rzeczy (art. 845 § 2 ² k.p.c.).....	336
3.5. Zajęcie rzeczy wchodzącej w skład majątku wspólnego małżonków (art. 845 § 2 ⁴ k.p.c.).....	338
3.6. Skarga na zajęcie ruchomości.....	341
3.7. Termin do wniesienia powództwa o zwolnienie od egzekucji	342
4. Sposób zajęcia.....	343
4.1. Uwagi ogólne.....	343
4.2. Zawiadomienie o zajęciu	344
4.3. Skutki prawne zajęcia	346
4.4. Chwila zajęcia	346
5. Dozór	346
6. Sprzedaż	348
6.1. Uwagi ogólne.....	348
6.2. Sprzedaż z wolnej ręki	349
6.3. Sprzedaż na rzecz lub za pośrednictwem przedsiębiorcy.....	349
6.4. Sprzedaż rzeczy, których zbycie wymaga zezwolenia	350
6.5. Sprzedaż licytacyjna.....	351
6.5.1. Uwagi ogólne.....	351
6.5.2. Obwieszczenie	351

6.5.3. Przebieg licytacji	352
6.5.4. Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej	353
7. Sprzedaż przez przejęcie na własność	361
8. Zaliczenie egzekwowanej wierzytelności na cenę nabycia	362
9. Skutki sprzedaży	364
10. Wierzyciele uczestniczący w egzekucji świadczeń pieniężnych z ruchomości	366

Rozdział X

Egzekucja z rachunków bankowych	367
1. Charakter i przedmiot egzekucji	367
2. Ochrona wkładów	373
3. Zakres tajemnicy bankowej	378
4. Wszczęcie egzekucji z rachunku bankowego	382
5. Zajęcie rachunku bankowego	385
6. Skutki zajęcia. Zakaz wypłat z zajętego rachunku bankowego	391
7. Zbieg postępowania zabezpieczającego i egzekucji	396
8. Zbieg egzekucji	397
9. Egzekucja z rachunku wspólnego	398
10. Odpowiedzialność za szkodę	401
11. Egzekucja z rachunku bankowego, do którego wystawiono dowód imienny lub na okaziciela	404

Rozdział XI

Egzekucja z wynagrodzenia za pracę	407
1. Charakter i przedmiot egzekucji	407
2. Ochrona wynagrodzenia	412
3. Wszczęcie egzekucji z wynagrodzenia za pracę	418
4. Zajęcie wynagrodzenia za pracę	420
5. Skutki zajęcia wynagrodzenia za pracę i obowiązki pracodawcy	424
6. Prawa wierzyciela	426
7. Ciągłość zajęcia wynagrodzenia za pracę	429
8. Umorzenie postępowania egzekucyjnego z wynagrodzenia za pracę	431
9. Środki przymusu	433

Rozdział XII

Egzekucja z wierzytelności i innych praw majątkowych	437
1. Przedmiot egzekucji	437
2. Wszczęcie egzekucji – zajęcie innego prawa majątkowego	439
3. Zajęcie praw własności przemysłowej	441
4. Zajęcie prawa wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków	442
5. Zajęcie praw dłużnika na wypadek wystąpienia ze spółki cywilnej lub jej rozwiązania	443

6. Zajęcie prawa dłużnika do żądania działu majątku.....	444
7. Zajęcie praw współnika z tytułu udziału w spółce prawa handlowego.....	445
8. Zajęcie instrumentów finansowych zapisanych na rachunku.....	450
9. Skutki zajęcia.....	453
10. Opis i oszacowanie.....	454
11. Zaspokojenie wierzyciela.....	455

Rozdział XIII

Wyjawienie majątku.....	459
1. Pojęcie.....	459
2. Osoby uprawnione do złożenia wniosku.....	466
3. Legitymowany biernie w postępowaniu o wyjawienie majątku.....	467
4. Sposób wyjawienia majątku.....	470
5. Wniosek o wyjawienie majątku.....	471
6. Zażalenie. Środki przymusu.....	475
7. Nowy wykaz, złożenie wykazu przez przedstawiciela.....	481

Rozdział XIV

Egzekucja z nieruchomości.....	485
1. Wszczęcie egzekucji – właściwość komornika i uczestnicy.....	485
2. Zajęcie.....	488
3. Zarząd zajętą nieruchomością.....	494
4. Opis i oszacowanie.....	499
5. Obwieszczenie o licytacji.....	503
6. Warunki licytacyjne.....	506
6.1. Uwagi ogólne.....	506
6.2. Rękojmia.....	507
6.3. Zaoferowanie sumy wywołania.....	508
6.4. Złożenie ceny nabycia.....	509
6.5. Możliwość udziału w przetargu (art. 976 i 977 k.p.c.).....	510
7. Licytacja.....	512
8. Licytacja elektroniczna.....	515
9. Przybicie.....	519
10. Przysądzenie własności.....	522
11. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego.....	524
12. Uproszczona egzekucja z nieruchomości.....	526

Rozdział XV

Podział sumy uzyskanej z egzekucji.....	531
1. Uwagi ogólne.....	531
2. Przywilej egzekucyjny i pierwszeństwo.....	531
2.1. Uwagi ogólne.....	531

2.2. Kategoryzacja przywilejów egzekucyjnych	533
2.3. Charakter prawny przywileju egzekucyjnego.....	533
2.4. Kryteria hierarchizacji.....	534
2.5. Przejście przywileju na inne podmioty.....	535
2.6. Przywileje szczególne i ogólne	537
2.7. Kolizja przywilejów egzekucyjnych.....	538
2.8. Chwila ustalenia zakresu przywileju egzekucyjnego.....	539
3. Plan podziału	540
3.1. Uwagi ogólne.....	540
3.2. Plan podziału przy egzekucji kilku wierzycieli.....	540
3.3. Szczególne przypadki obligatoryjnego sporządzenia planu podziału...	541
3.4. Liczba planów podziałów	542
3.5. Chwila sporządzenia planu podziału	542
3.6. Odrębny plan przywileju szczególnego	543
3.7. Odrębny plan hipoteki i zastawu	543
3.8. Treść planu podziału.....	544
3.8.1. Uwagi ogólne	544
3.8.2. Podatek VAT od sprzedaży.....	544
3.8.3. Sumy podlegające podziałowi.....	545
3.8.4. Wskazanie wierzytelności	545
3.8.5. Wydzielenie kwot.....	546
3.8.6. Oznaczenie praw ujawnionych w księdze wieczystej	547
3.8.7. Świadczenie wyrażone w walucie obcej.....	548
4. Kategorie należności	549
4.1. Uwagi ogólne.....	549
4.2. Koszty egzekucyjne	550
4.3. Wymagalne należności alimentacyjne.....	553
4.4. Należności alimentacyjne wymagalne w przyszłości	555
4.5. Należności za pracę	557
4.6. Należności wynikające z wierzytelności zabezpieczonej hipoteką morską.....	561
4.7. Kolejność zaspokajania należności w kategorii piątej.....	562
4.8. Należności za pracę zaspokajane w kategorii szóstej, niezaspokojone w kategorii trzeciej.....	568
4.9. Należności, do których stosuje się przepisy działu III Ordynacji podatkowej	568
4.10. Należności wierzycieli, którzy prowadzili egzekucję	569
4.11. Inne należności	569
4.12. Kolejność zaspokojenia należności z własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu.....	569
4.13. Roszczenia nabywcy wynikające z odstąpienia od umowy deweloperskiej.....	570
5. Kolejność zaspokojenia należności w poszczególnych kategoriach.....	571

6. Doręczenie planu i jego zaskarżenie.....	573
7. Uzupełniający plan podziału	575
8. Podział sumy uzyskanej z wynagrodzenia za pracę, ruchomości, wierzycelności i innych praw majątkowych.....	577
9. Podział sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości.....	580
9.1. Uwagi ogólne.....	580
9.2. Uczestnicy plany podziału	580
9.3. Wierzyciel hipoteczny.....	583
9.4. Hipoteka ustawowa	584
9.5. Hipoteka niewyczerpana. Hipoteka zabezpieczająca kilka wierzycelności	586
9.6. Hipoteka łączna	586
9.7. Wierzycelności warunkowe	588

Rozdział XVI

Egzekucja świadczeń niepieniężnych	591
1. Uwagi ogólne.....	591
2. Egzekucja wydania rzeczy ruchomej.....	591
3. Egzekucja wydania nieruchomości lub statku albo opróżnienia pomieszczenia	593
3.1. Uwagi ogólne.....	593
3.2. Przebieg postępowania	595
3.3. Egzekucja wobec osób trzecich	595
3.4. Opróżnienie lokalu służącego zaspokajaniu potrzeb mieszkańczych dłużnika	598
3.5. Najem socjalny lokalu, lokal zamienny, pomieszczenie tymczasowe ...	600
3.6. Tryb wykonania obowiązku opróżnienia lokalu	600
3.7. Wykonanie obowiązku wobec dłużnika, któremu przysługuje prawo do pomieszczenia tymczasowego.....	602
3.8. Wykonanie obowiązku wobec dłużnika, któremu nie przysługuje prawo do pomieszczenia tymczasowego.....	603
3.9. Wykonanie postanowienia zobowiązującego osobę stosującą przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.....	604
3.10. Usunięcie ruchomości – opróżnienie nieruchomości, statku lub pomieszczenia.....	605
4. Egzekucja obowiązku złożenia oświadczenia woli.....	605
5. Egzekucja obowiązku czynienia.....	607
5.1. Uwagi ogólne.....	607
5.2. Egzekucja czynności zastępowalnych	608
5.2.1. Uwagi ogólne	608
5.2.2. Tryb wykonania zastępowalnego obowiązku czynienia.....	609
5.2.3. Wszczęcie egzekucji.....	609

5.2.4. Umocowanie do wykonania czynności	610
5.2.5. Oznaczenie maksymalnej wysokości kosztów wykonania zastępczego	611
5.2.6. Zwrot poniesionych kosztów	611
5.2.7. Umorzenie postępowania	611
5.2.8. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania egzekucyjnego	612
5.2.9. Podsumowanie	612
5.3. Egzekucja obowiązku złożenia oświadczenia w odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie w związku z naruszeniem dóbr osobistych ...	613
6. Egzekucja wykonania czynności niezastępowalnej	614
6.1. Uwagi ogólne	614
6.2. Wymierzenie grzywny. Zamiana grzywny na areszt	617
6.3. Nałożenie obowiązku zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej	619
7. Egzekucja obowiązku zaniechania i znoszenia	622
7.1. Uwagi ogólne	622
7.2. Tryb postępowania	623
7.3. Nałożenie obowiązku zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz wierzyciela	625

Rozdział XVII

Egzekucja z udziałem Skarbu Państwa oraz przedsiębiorców	627
1. Egzekucja z udziałem Skarbu Państwa	627
1.1. Uwagi ogólne	627
1.2. Postępowanie klauzulowe i ograniczenie egzekucji	628
1.3. Egzekucja świadczeń niepieniężnych	629
2. Egzekucja z udziałem przedsiębiorców	630
2.1. Uwagi ogólne	630
2.2. Zwolnienie od zajęcia przedmiotów służących prowadzeniu działalności gospodarczej	630
2.3. Egzekucja przez zarząd przymusowy	632
2.4. Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego	637

Rozdział XVIII

Egzekucja świadczeń alimentacyjnych	641
1. Uwagi ogólne	641
2. Przymusowe zaspokojenie należności alimentacyjnych w trybie pozaegzekucyjnym	643
3. Cel odrębnej regulacji egzekucji świadczeń alimentacyjnych	645
4. Klauzula wykonalności. Wszczęcie egzekucji z urzędu	645
5. Właściwość komornika	646
6. Ograniczenie wyłączeń spod egzekucji	647
7. Szczególne obowiązki organu egzekucyjnego	648

8. Bezskuteczność egzekucji. Bezczytność wierzyciela	648
9. Szczególne uprawnienia dłużnika.....	650
10. Szczególne unormowania egzekucji świadczeń alimentacyjnych stwierdzonych w tytułach wykonawczych państw członkowskich Unii Europejskiej	651
11. Dopuszczalność wstrzymania przez komornika egzekucji do czasu wyczerpania nadpłaty świadczeń alimentacyjnych.....	652
Bibliografia.....	655
Autorzy.....	673

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.)
k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r. poz. 17 ze zm.)
k.k.w.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2024 r. poz. 706)
k.m.	– ustawa z 18.09.2001 r. – Kodeks morski (Dz.U. z 2023 r. poz. 1309)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1465 ze zm.)
k.p.a.	– ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 572)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568)
k.p.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 37 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.)
nowelizacja z 2.07.2004 r.	– ustawa z 2.07.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804)
nowelizacja z 16.09.2011 r.	– ustawa z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381)
nowelizacja z 7.02.2014 r.	– ustawa z 7.02.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. poz. 293)
nowelizacja z 10.07.2015 r.	– ustawa z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1311 ze zm.)
nowelizacja z 5.07.2018 r.	– ustawa z 5.07.2018 r. o zmianie ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1693).
nowelizacja z 4.07.2019 r.	– ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.)

nowelizacja z 9.03.2023 r.	–	ustawa z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 614)
o.p.	–	ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2023 r. poz. 2383 ze zm.)
p.g.k.	–	ustawa z 17.05.1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1151 ze zm.)
p.p.s.a.	–	ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 935)
pr. bank.	–	ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 2488 ze zm.)
pr. not.	–	ustawa z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2024 r. poz. 1001)
pr. prok.	–	ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2024 r. poz. 390)
pr. przeds.	–	ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2024 r. poz. 236 ze zm.)
pr. restr.	–	ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1428)
pr. upadł.	–	ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 794 ze zm.)
p.u.s.p.	–	ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.)
p.w.p.	–	ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1170)
r.o.b.k.w.	–	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 6.08.2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (Dz.U. z 2021 r. poz. 2324)
RODO	–	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. z 2016 r. L 119, s. 1 ze sprost.)
r.u.s.p.	–	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.06.2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 867)
u.e.r.	–	ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1251 ze zm.)
u.g.n.	–	ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm.)
u.k.k.	–	ustawa z 28.02.2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 377)
u.k.s. / nowelizacja z 22.03.2018 r.	–	ustawa z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1691 ze zm.)
u.k.s.c.	–	ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 959 ze zm.)
u.k.s.e.	–	ustawa z 29.08.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1309 ze zm.) – uchylona
u.k.w.h.	–	ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2023 r. poz. 1984 ze zm.)
u.o.i.f.	–	ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 722 ze zm.)

u.o.p.l.	– ustawa z 21.06.2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 725)
u.o.r.p.	– ustawa z 13.07.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1087 ze zm.)
u.p.e.a.	– ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2023 r. poz. 2505 ze zm.)
u.r.f.p.b.	– ustawa z 3.02.1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1439)
u.s.k.o.k.	– ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 512 ze zm.)
u.ś.o.z.	– ustawa z 27.08.2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 146 ze zm.)
u.w.r.	– ustawa z 9.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2024 r. poz. 177 ze zm.)
u.z.r.	– ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017)

Czasopisma i publikatory

Biul. SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
GSP-Prz. Orz.	– Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
NP	– Nowe Prawo
NPN	– Nowy Przegląd Notarialny
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Karna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
Pał.	– Palestra
PE	– Problemy Egzekucji
PES	– Problemy Egzekucji Sądowej
PiP	– Państwo i Prawo
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PPC	– Polski Proces Cywilny

PPE	–	Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPH	–	Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Bank	–	Prawo Bankowe
Prok. i Pr.	–	Prokuratura i Prawo
PS	–	Przegląd Sądowy
Rej.	–	Rejent
RPEiS	–	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
R. Pr.	–	Radca Prawny

Inne

NSA	–	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	–	sąd apelacyjny
SN	–	Sąd Najwyższy
SO	–	sąd okręgowy
SR	–	sąd rejonowy
TK	–	Trybunał Konstytucyjny
WSA	–	wojewódzki sąd administracyjny

Rozdział I

KOMORNICY SĄDOWI

1. Status komornika sądowego

Odnosząc się do roli komornika sądowego w postępowaniu egzekucyjnym, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na jego status prawny. Zgodnie z art. 2 ust. 1 u.k.s. komornik jest funkcjonariuszem publicznym działającym przy sądzie rejonowym. W treści uzasadnienia do projektu ustawy o komornikach sądowych wskazano, że: „[...] komornik nie świadczy żadnych usług wobec stron postępowania egzekucyjnego lub zabezpieczającego, lecz wykonuje władzę publiczną – państwowe imperium w zakresie przymusowego wykonywania orzeczeń. Odróżnia go to całkowicie od innych przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych, którzy realizują swoje zadania – co do zasady – w ramach mniej lub bardziej ograniczonej swobody kontraktowej i tylko wyjątkowo zmuszeni są świadczyć swoje usługi w warunkach przymusu (np. wyznaczeni przez sąd na obrońcę z urzędu i za urzędową stawkę)”¹. Co więcej, komornik sądowy nie tylko ma status funkcjonariusza publicznego, lecz także jest organem władzy publicznej w znaczeniu funkcjonalnym, co niewątpliwie pozwala umieścić go w kręgu podmiotów zobowiązanych do udzielania posiadanej informacji publicznej, o ile oczywiście informacja, o którą zwrócił się wnioskodawca, ma walor informacji publicznej². Komornik sądowy przy wykonywaniu tych zadań realizuje funkcje państwa i nie wchodzi z uczestnikami postępowania w stosunki cywilnoprawne; stosunek prawny między komornikiem, będącym **funkcjonariuszem publicznym** (art. 2 ust. 1 u.k.s.), a uczestnikami postępowania egzekucyjnego ma charakter publicznoprawny³. Komornik jest monokratycznym organem, wyposażonym przez państwo w określone władcze kompetencje zarówno wobec osób (art. 761 i 764 k.p.c.), jak i wobec innych instytucji publicznych (art. 761 i 765 k.p.c.). Komornik został upoważniony do nakładania kar, co jest atrybutem władzy publicznej. Zarówno art. 758 k.p.c., jak i art. 2 u.k.s. podkreślają organizacyjne i funkcjonalne powiązanie komornika z władzą sądowniczą, a więc z konstytucyjnie wyodrębnioną

¹ Z uzasadnienia do projektu ustawy o komornikach sądowych, druk. sejm. nr 1582, Sejm VIII kadencji, s. 3.

² Wyrok WSA w Gliwicach z 20.08.2013 r., IV SAB/GI 46/13, LEX nr 1365361.

³ Uchwała SN z 18.10.2013 r., III CZP 57/13, OSNC 2014/6, poz. 61.

postacią władzy publicznej. Komornicy działają przy sądach rejonowych, nie wchodząc jednak w ich strukturę. Nie są też organem władzy sądowniczej (z uwagi na odmienną funkcję, niepolegającą na wymierzaniu sprawiedliwości – art. 175 ust. 1 Konstytucji RP). Komornicy są strukturą wyodrębnioną, wyposażoną we władztwo, o własnych kompetencjach⁴. Należy tym samym uznać, że komornik jest pomocniczym organem wymiaru sprawiedliwości⁵. Komornik sądowy jest szczególnego rodzaju organem władzy publicznej, ponieważ znajduje się poza strukturą administracji publicznej. Jak stanowi art. 3 ust. 1 u.k.s., komornik jest organem władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Czynności te wykonuje komornik, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w ustawach. Jednocześnie art. 3 ust. 2 *in fine* u.k.s. stanowi, że zlecenie ich wykonywania jest dopuszczalne jedynie w celu przygotowania do wykonywania zawodu komornika.

Komornik sądowy nie jest przedsiębiorcą (podmiotem gospodarczym) prowadzącym działalność gospodarczą⁶. Komornikowi, w świetle art. 3 k.p., przysługuje przymiot pracodawcy – osoby fizycznej zatrudniającej pracowników w kancelarii komorniczej w związku z prowadzoną osobiście szczególną działalnością zawodową. Przepisy te należy interpretować w ten sposób, że mimo iż komornicy formalnie nie są przedsiębiorcami, to dla potrzeb prawa podatkowego i prawa ubezpieczeń społecznych są traktowani jak osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą⁷.

Komornik ma obowiązek prowadzenia postępowania egzekucyjnego zgodnie z przepisami je regulującymi, treścią tytułu wykonawczego i wnioskiem egzekucyjnym wierzyciela, który jest dysponentem postępowania egzekucyjnego⁸. Podlega on nadzorowi sądu oraz nadzorowi odpowiedzialnemu prezesa sądu rejonowego, przy którym działa, o czym będzie mowa w dalszej części opracowania. Według projektodawców aktualnie obowiązującej ustawy o komornikach sądowych komornik, wykonując swoje obowiązki, w sposób oczywisty wchodzi niezwykle daleko w podstawowe konstytucyjnie chronione prawa i wolności, w tym w prawo do prywatności, miru domowego, prawo własności, same zaś uciążliwości związane z egzekucją skutkują zazwyczaj pogorszeniem warunków bytowych jednostki lub mogą spowodować utratę jej płynności finansowej. Mając powyższe na uwadze, jak również fakt, że swoją władzę komornik czerpie wyłącznie od państwa, w interesie publicznym leży, aby to właśnie państwo miało pełną kontrolę nad tym, komu władzę powierza, aby miało pełen wgląd w czynności komornika – funkcjonariusza publicznego i posiadało możliwość szybkiego usuwania stwierdzonych nieprawidłowości, jak też możliwość pozbawiania urzędu osób go niegodnych,

⁴ Wyrok TK z 26.02.2013 r., SK 12/11, OTK-A 2013/2, poz. 19.

⁵ K. Lubiński, *Status publicznoprawny komornika sądowego* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, red. A. Marciniak, Sopot 2000, s. 16.

⁶ Wyrok NSA w Katowicach z 29.05.2002 r., I SA/Ka 543/01, LEX nr 77871.

⁷ Wyrok WSA w Warszawie z 22.11.2016 r., III SA/Wa 2694/15, LEX nr 2260907.

⁸ Wyrok SA we Wrocławiu z 6.04.2016 r., I ACa 152/16, LEX nr 2432028.

albowiem dalsze wykonywanie przez te osoby obowiązków mogłoby spowodować niepożądane szkody⁹.

Komornik przy wykonywaniu zadań kieruje się dobrem wymiaru sprawiedliwości oraz interesem publicznym (art. 2 ust. 3 u.k.s.). W kontekście tych kryteriów w obecnym stanie prawnym, odznaczającym się w wysokim stopniu represyjnością wobec komorników sądowych, pojawia się zasadnicze pytanie, jak komornik sądowy ma pogodzić ochronę interesu publicznego z własnym interesem, wyrażającym się chociażby w zapewnieniu rentowności kancelarii komorniczej. Z pewnością istotne znaczenie mają w tym względzie postanowienia Kodeksu Etyki Zawodowej Komornika Sądowego, który kształtuje standardy wykonywania tego zawodu, również z perspektywy jego statusu jako funkcjonariusza publicznego.

Komornik, w ramach pełnionej służby, organizuje **indywidualną kancelarię komorniczą**. Kancelaria to zespół osób i środków materialnych służących do obsługi komornika w zakresie powierzonych mu zadań i czynności (art. 7 ust. 2 u.k.s.). Siedziba kancelarii znajduje się w rewirze komorniczym, w którym komornik został powołany. Komornik może prowadzić tylko jedną kancelarię. Komornik nie może tworzyć filii kancelarii, oddziałów ani innych jednostek organizacyjnych służących jej obsłudze. Wyjątkiem od zakazu prowadzenia więcej niż jednej kancelarii jest przypadek, gdy komornik prowadzący kancelarię zostanie wyznaczony na zastępcę innego komornika lub kuratora kancelarii. W takiej sytuacji zastępca lub kurator kancelarii prowadzi jednocześnie własną kancelarię oraz kancelarię zastępowanego komornika.

Według art. 15 ust. 1 u.k.s. komornik ma obowiązek w terminie miesiąca od dnia zawiadomienia o tym, że decyzja o jego powołaniu na stanowisko jest ostateczna, utworzyć albo objąć kancelarię i zgłosić ten fakt Ministrowi Sprawiedliwości. Wykonanie tego obowiązku podlega kontroli prezesa właściwego sądu rejonowego (art. 15 ust. 2 u.k.s.), który w terminie 14 dni weryfikuje, czy kancelaria spełnia wymogi przewidziane w przepisach prawa oraz zapewnia możliwość samodzielnego i niezależnego wykonywania zadań komornika. Na komorniku spoczywa obowiązek utrzymywania kancelarii na poziomie odpowiednim do godności urzędu i posiadanych środków, niezależnie od jej wielkości i miejsca położenia. W ustawie o komornikach sądowych określono zasady prowadzenia kancelarii komorniczej (art. 30, 153–164) oraz jej likwidacji (art. 57–64). Nie należy również zapominać, że kancelaria komornicza stanowi jednostkę organizacyjną pracodawcy – w ujęciu osobowym, materialnym i organizacyjno-technicznym, w ramach której i za pomocą której pracodawca realizuje swoje zadania (zakład pracy w ujęciu przedmiotowym). Zatrudnionych w kancelarii pracowników łączy umowa o pracę z komornikiem i jest on dla tych pracowników pracodawcą w rozumieniu art. 3 k.p. Zastępca komornika, przejmując zadania wykonywane przez tę jednostkę,

⁹ Z uzasadnienia do projektu ustawy o komornikach sądowych, druk. sejm. nr 1582, Sejm VIII kadencji, s. 5.

będące jednocześnie zadaniami publicznymi odwołanego komornika, w zamian za prawo czerpania z nich dochodów, z mocy art. 23¹ k.p. staje się stroną w dotychczasowych stosunkach pracy łączących odwołanego komornika z jego pracownikami¹⁰.

Jak stanowi art. 8 u.k.s., komornik działa na obszarze swojego rewiru, z uwzględnieniem art. 10 u.k.s., odnoszącego się do uprawnienia wierzyciela w zakresie wyboru komornika sądowego. **Rewirem** jest obszar właściwości sądu rejonowego, przy którym działa komornik. A. Marciniak określa rewir jako określony ustawowo terytorialny obszar państwa, na którym komornik podejmuje należące do niego czynności egzekucyjne i inne czynności określone ustawą. Rewir stanowi podstawową jednostkę terytorialną, wyznaczającą komornikowi przestrzenne granice jego ustawowego władztwa (*imperium*)¹¹. W rewirze może działać więcej niż jeden komornik. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że uzasadnieniem wprowadzenia wielości komorników w rewirze oraz zasady prawa wyboru wierzyciela jest zwiększenie konkurencyjności wśród komorników. Ma ona wymusić wzrost skuteczności i staranności komorników. Konkurencja taka jest jednak czymś innym od konkurencji właściwej stosunkom gospodarczym¹². Liczba komorników w rewirze nie jest ograniczona, a ustala się ją na podstawie liczby mieszkańców i prowadzonych spraw egzekucyjnych. Minister Sprawiedliwości może odmówić powołania na stanowisko komornika, jeżeli utworzenie nowej kancelarii w rewirze objętym wnioskiem nie jest celowe lub liczba komorników działających w danym rewirze jest wystarczająca. Oceny tej Minister Sprawiedliwości dokonuje, uwzględniając potrzebę prawidłowego i sprawnego wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 u.k.s., stan zaległości i wielkość wpływu spraw w danym rewirze. Minister Sprawiedliwości może odmówić powołania na stanowisko komornika, zwłaszcza gdy na skutek powołania komornika średnia liczba spraw w danym rewirze byłaby niższa niż 1000 spraw przypadających na jednego komornika. Średnią liczbę spraw oblicza się, dzieląc liczbę spraw, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a u.k.s., z wyłączeniem spraw z wyboru wierzyciela, które wpłynęły do wszystkich komorników w tym rewirze w roku kalendarzowym poprzedzającym złożenie wniosku o powołanie na stanowisko komornika, przez liczbę komorników, co do których wydano decyzję o powołaniu na stanowisko komornika w rewirze na dzień rozpoznawania wniosku, powiększoną o jeden. Jeżeli w czasie trwania postępowania w przedmiocie powołania komornika sądowego w danym rewirze rewir ten zostanie zniesiony, postępowanie staje się bezprzedmiotowe i ulega umorzeniu. Nikt nie może być bowiem powołany na stanowisko w nieistniejącym rewirze¹³.

Komornicy, których siedziby kancelarii są położone w obszarze właściwości nowo utworzonego sądu rejonowego, z chwilą jego utworzenia stają się z mocy prawa komornikami przy tym sądzie. Jeżeli w obszarze właściwości nowo utworzonego sądu

¹⁰ Wyrok SN z 19.04.2010 r., II PK 298/09, LEX nr 602256.

¹¹ A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, LEX 2014, art. 32.

¹² Wyrok TK z 14.05.2009 r., K 21/08, OTK-A 2009/5, poz. 67.

¹³ Wyrok NSA z 25.04.2007 r., II GSK 75/07, LEX nr 507582.

rejonowego nie ma siedziby kancelarii, do czasu powołania komornika w tym rewirze czynności egzekucyjne wykonują komornicy dotychczas właściwi (art. 8 ust. 5 u.k.s.). W przypadku zniesienia sądu rejonowego komornicy dotychczas działający przy tym sądzie stają się z mocy prawa komornikami przy sądzie, który swoją właściwością objął obszar właściwości zniesionego sądu.

Minister Sprawiedliwości na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości prowadzi i na bieżąco aktualizuje wykaz komorników, w którym wskazuje rewiry położone w obszarach właściwości poszczególnych sądów apelacyjnych, imiona i nazwiska komorników działających w tych rewirach oraz numery porządkowe, siedziby i adresy ich kancelarii. Natomiast prezes sądu rejonowego na stronie internetowej sądu prowadzi i na bieżąco aktualizuje wykaz komorników działających przy tym sądzie, w którym wskazuje imiona i nazwiska komorników oraz numery porządkowe, siedziby i adresy ich kancelarii. Wykaz podaje się również do publicznej wiadomości na tablicy informacyjnej w budynku sądu rejonowego. W przypadku gdy w danym półroczu zaistnieją przesłanki odmowy przyjmowania przez komornika spraw z wyboru, na stronie internetowej sądu niezwłocznie zamieszcza się stosowną wzmiankę o tym fakcie. O zaistnieniu tych przesłanek komornik niezwłocznie powiadamia, w formie pisemnej, prezesa właściwego sądu rejonowego.

2. Czynności komornika sądowego

Komornik jest **organem władzy publicznej** w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Czynności te wykonuje komornik, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w ustawach (art. 3 ust. 1 u.k.s.).

Jak stanowi art. 3 ust. 2 u.k.s., **czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym** oraz inne ustawowe zadania komornik wykonuje osobiście. Nie ma znaczenia charakter czynności, która ma zostać wykonana, co oznacza, że obowiązek osobistego działania odnosi się do: 1) czynności o charakterze zabiegów egzekucyjnych (np. doręczenie dłużnikowi nakazu wykonania aresztu – art. 1057 k.p.c.), 2) czynności badawczych (np. żądanie wyjaśnień niezbędnych do prowadzenia egzekucji – art. 761 k.p.c.) oraz 3) czynności decyzyjnych (np. postanowienia)¹⁴. W przypadkach przewidzianych w ustawach komornik może zlecić wykonywanie określonych czynności asesorowi komorniczemu. Zlecenie wykonywania tych czynności jest dopuszczalne jedynie w celu przygotowania do wykonywania zawodu komornika.

Na podstawie ustawy o komornikach sądowych **komornikom powierza się następujące zadania:**

¹⁴ A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych...*, LEX 2014, art. 2.

- 1) wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach o roszczenia pieniężne i niepieniężne oraz zabezpieczenie roszczeń, w tym europejskich nakazów zabezpieczenia na rachunku bankowym, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego;
- 2) wykonywanie innych tytułów wykonawczych oraz tytułów egzekucyjnych, które podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania ich w klauzulę wykonalności;
- 3) wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu środka dowodowego oraz postanowień nakazujących wydanie środka dowodowego w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej;
- 4) wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu spadku lub sporządzanie spisu inwentarza;
- 5) wykonywanie zadań określonych w innych ustawach (np. art. 9 ust. 3 ustawy z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych¹⁵).

Ponadto komornik wykonuje następujące **czynności niezwiązane z postępowaniem zabezpieczającym i egzekucyjnym**:

- 1) na zlecenie sądu albo na wniosek powoda zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139¹ § 1 k.p.c. – osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty albo stwierdza, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje;
- 2) na zlecenie podmiotu, o którym mowa w pkt 1, podejmuje czynności zmierzające do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata;
- 3) sporządza protokół stanu faktycznego;
- 4) na wniosek organizatora licytacji – sprawuje urzędowy nadzór nad dobrowolnymi publicznymi licytacjami, z przy biciem najniższej lub najwyższej oferty.

Wraz z wnioskiem, o którym mowa w pkt 1, przedkłada się komornikowi zobowiązanie do dokonania **doręczenia**, o którym mowa w art. 139¹ § 1 k.p.c. Przedłożenie zobowiązania adresowanego do pełnomocnika procesowego jest równoznaczne z wykazaniem przez pełnomocnika procesowego umocowania do wystąpienia z wnioskiem o dokonanie doręczenia. Jeżeli z informacji posiadanych przez komornika przed próbą doręczenia wynika, że podany adres jest nieaktualny, komornik doręcza pismo adresatowi pod znanym mu adresem, o ile komornik ten jest właściwy do dokonania doręczenia, albo zwraca pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie, informując o dokonanych ustaleniach. Doręczenia komornik dokonuje w terminie 14 dni od dnia otrzymania zlecenia.

Jeżeli adresata nie zastano przy próbie doręczenia, komornik ustala, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem. W tym celu komornik może żądać niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1¹ pkt 13 k.p.c. pod rygorem

¹⁵ Dz.U. z 2021 r. poz. 1909 ze zm.

przewidzianym w art. 762 k.p.c. Treść dokonanych ustaleń komornik wciąga do protokołu, do którego przepis art. 809 k.p.c. stosuje się odpowiednio, co determinuje jego obligatoryjną treść. Udokumentowanie czynności w ten sposób ma kluczowe znaczenie, ponieważ niewłaściwa, niedokładna albo zbyt ogólna treść protokołu może skutkować tym, że sąd uzna doręczenie za nieskuteczne, co ma daleko idące skutki dla prowadzonego postępowania rozpoznawczego.

Jeżeli próba doręczenia okaże się bezskuteczna, a zgodnie z ustaleniami komornika adresat zamieszkuje pod podanym adresem, w oddawczej skrzynce pocztowej adresata, w drzwiach lub w innym odpowiednim miejscu umieszcza się zawiadomienie o podjętej próbie doręczenia wraz z informacją o możliwości odbioru pisma w kancelarii komornika oraz pouczeniem, że należy je odebrać w terminie 14 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. Jeżeli pod podanym adresem zastano dorosłego domownika adresata, komornik może doręczyć pismo temu domownikowi, chyba że z posiadanych informacji wynika, że pismo powinno zostać doręczone do rąk własnych adresata. W przypadku bezskutecznego upływu terminu do odbioru pisma, pismo uważa się za doręczone w ostatnim dniu tego terminu, a komornik zwraca pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie, informując go o dokonanych ustaleniach oraz o dacie doręczenia. Jeżeli próba doręczenia okaże się bezskuteczna, a zgodnie z ustaleniami komornika adresat nie zamieszkuje pod wskazanym adresem, komornik zwraca pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie, informując go o dokonanych ustaleniach. To samo dotyczy przypadku, gdy komornikowi mimo podjęcia wymaganych czynności nie udało się ustalić, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem.

Pracownik kancelarii może zostać upoważniony na piśmie przez komornika do samodzielnego dokonywania czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1 u.k.s., przy czym czynności te nie mogą się wiązać z zastosowaniem środków przymusu. Upoważnić można tylko pracownika, który nie był skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Wykonując te czynności, pracownik ma prawo legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości.

W przypadkach wskazanych w art. 3a ust. 1b, 3 i 4 u.k.s. komornik udziela podmiotowi zlecającemu informacji o dokonanych ustaleniach przez nadesłanie kopii protokołu. Na czynności komornika, o których mowa w art. 4 ust. 4 pkt 1–2 u.k.s., przysługuje skarga do sądu rejonowego. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, w szczególności art. 759 § 2 i art. 767–767⁴, stosuje się odpowiednio. To odpowiednie stosowanie należy odnieść do wydania przez sąd z urzędu zarządzeń zmierzających do zapewnienia należytego wykonania zadań oraz usunięcia dostrzeżonych uchybień. Ocena prawna sądu wyrażona w tym zakresie jest wiążąca dla komornika. Zażalenie na postanowienie sądu nie przysługuje, z wyjątkiem postanowień w przedmiocie kosztów komorniczych. Czynności sądu dotyczące skargi na czynności komornika sądowego może wykonywać także referendarz sądowy.

Jak stanowi art. 4 u.k.s., **protokół stanu faktycznego** jest zapisem naocznych spostrzeżeń komornika poczynionych w toku osobistych oględzin. W doktrynie podkreśla się, że komornik sądowy, będąc *testis privilegiatus*, daje świadectwo oraz rękojmę zgodności opisanego i stwierdzonego faktu z prawdą¹⁶. Zastosowanie protokołu stanu faktycznego koncentruje się na zabezpieczeniu dowodów za pomocą dokumentu (choć odmawia się mu walorów dokumentu urzędowego¹⁷) albo w ramach postępowania sądowego (art. 310 i n. k.p.c.), albo poza nim – na wniosek potencjalnej strony postępowania¹⁸. Przedmiotem protokołu nie mogą być zarówno spostrzeżenia poczynione na podstawie dostępnych komornikowi rejestrów i innych publicznych źródeł informacji, jak i hipotezy dotyczące określonych zjawisk, relacji oraz związków przyczynowo-skutkowych. W toku osobistych oględzin komornikowi nie wolno stosować środków przymusu ani przełamywać oporu osób uczestniczących w czynnościach. Załącznikiem do protokołu może być zapis dźwięku lub obrazu, schematy, mapy etc. Przepis art. 809 k.p.c., kreujący elementy składowe protokołu, stosuje się odpowiednio.

Na podstawie art. 9 ust. 1 u.k.s. **komornik nie może odmówić przyjęcia wniosku o:**

- 1) wszczęcie egzekucji;
- 2) wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia;
- 3) wykonanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym;
- 4) wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu środka dowodowego lub postanowienia nakazującego wydanie środka dowodowego w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej;
- 5) wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu spadku;
- 6) sporządzenie spisu inwentarza

– do przeprowadzenia których jest właściwy zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Komornik nie może odmówić wykonania czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1–2 u.k.s., jeżeli jest właściwy do ich podjęcia i zostały one zlecone przez sąd, prokuratora albo osobę zobowiązaną przez sąd do złożenia wniosku. Odmowa przyjęcia spraw następuje w drodze postanowienia (art. 354 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Przedmiotowe postanowienie doręcza się wyłącznie wnioskodawcy. W pozostałych przypadkach komornik zawiadamia wnioskodawcę o odmowie podjęcia tej czynności. Jednak komornik nie może odmówić wykonania czynności, o których mowa w pkt 1 i 2, jeżeli zostały one zlecone przez sąd lub prokuratora. Na odmowę dokonania czynności, niezależnie od formy, przysługuje skarga na czynności komornika.

Istotnym aspektem kształtowania zakresu czynności komornika sądowego jest **prawo wyboru komornika sądowego przez wierzyciela**. W sprawach, o których mowa w art. 3

¹⁶ R. Kulski, *Protokół stanu faktycznego (uwagi de lege lata i de lege ferenda)* [w:] *Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Założenia projektu nowej ustawy o komornikach sądowych” pod patronatem Ministra Sprawiedliwości*, Warszawa 21 października 2013 r., red. A. Marciniak, Sopot 2014, s. 196 i n.

¹⁷ R. Kulski, *Protokół...*, s. 196 i n.

¹⁸ E. Marszałkowska-Krzyż, I. Gil, *Wykorzystanie w praktyce protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komornika sądowego*, PPE 2017/12, s. 7 i n.

ust. 3 pkt 1–2a u.k.s., wierzyciel ma prawo wyboru komornika na obszarze właściwości sądu apelacyjnego, na którym znajduje się siedziba kancelarii komornika właściwego miejscowo zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, z wyjątkiem spraw:

- 1) o egzekucję z nieruchomości;
- 2) o wydanie nieruchomości;
- 3) o wprowadzenie w posiadanie nieruchomości;
- 4) o opróżnienie pomieszczeń, w tym lokali mieszkalnych, z osób lub rzeczy;
- 5) w których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio.

W przypadku wyboru komornik działa poza obszarem swojego rewiru. Obecna konstrukcja, podobnie jak poprzednia, ogranicza prawo wyboru komornika sądowego przez wierzyciela. W obowiązującym stanie prawnym poszerzono katalog wyłączeń o sprawy dotyczące wydania nieruchomości lub wprowadzenia w jej posiadanie (art. 10 ust. 1 pkt 2–4 u.k.s.). Wierzyciel, dokonując wyboru komornika, składa wraz z wnioskiem o wszczęcie egzekucji pisemne oświadczenie, że korzysta z prawa wyboru komornika. W przeciwnym razie komornik sądowy uzna się za niewłaściwego do wszczęcia postępowania. Jednak podejmowanie czynności poza rewirem przez komornika wskazanego przez wierzyciela wadliwie nie skutkuje nieważnością postępowania. Jednak jeśli komornik dopuszcza się uporczywego i rażącego przyjmowania do prowadzenia spraw z naruszeniem właściwości, dopuszcza się deliktu dyscyplinarnego, a to może spowodować również odwołanie ze stanowiska (art. 19 ust. 2 pkt 5 u.k.s.).

Ustawodawca zastrzega jednocześnie, że korzystanie przez wierzyciela z prawa do wyboru nie może mieć negatywnego wpływu na sprawność i efektywność egzekucji sądowej przez nadmierne obciążenie komorników sądowych w stosunku do ich możliwości organizacyjnych. Zgodnie z art. 10 ust. 4 u.k.s. komornik wybrany przez wierzyciela odmawia wszczęcia egzekucji, wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia albo wykonania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, jeżeli spełniony został przynajmniej jeden z poniższych warunków:

- 1) w zakresie prowadzonych przez niego egzekucji zaległość przekracza 6 miesięcy, chyba że łączna liczba wszystkich spraw, jakie wpłynęły do kancelarii w roku poprzednim, nie przekroczyła 1000;
- 2) wpływ wszystkich spraw w danym roku przekroczył 2500, a skuteczność w zakresie prowadzonych przez niego egzekucji w roku poprzednim nie przekroczyła 35%;
- 3) wpływ wszystkich spraw w danym roku przekroczył 5000.

Zaległość, o której mowa w pkt 1, oblicza się, dzieląc liczbę spraw niezłatwionych w poprzednim półroczu przez średni miesięczny wpływ spraw w poprzednim półroczu. Natomiast skuteczność, o której mowa w pkt 2, oblicza się, ustalając procentowy stosunek liczby spraw złatwionych przez całkowite wyegzekwowanie dochodzonego świadczenia w roku poprzednim do liczby spraw, które wpłynęły w roku poprzednim.

We wskazanej wyżej liczbie spraw uwzględnia się sprawy, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a u.k.s., z wyłączeniem spraw:

- 1) o egzekucję świadczeń powtarzających się;
- 2) w których komornik odmówił wszczęcia egzekucji na podstawie art. 10 ust. 4 i 8 u.k.s.;
- 3) w których nastąpił zwrot wniosku;
- 4) przejętych na skutek przekazania adnotacji w sprawie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej.

W stosunku do komornika, który rozpoczął działalność, zaległość i skuteczność, o których mowa w art. 10 ust. 4 u.k.s., oblicza się po upływie roku następującego po roku, w którym złożył ślubowanie. W pierwszych dwóch latach kalendarzowych działalności komornik nie może przyjąć więcej niż 2500 spraw z wyboru wierzyciela w każdym roku.

Komornik wybrany przez wierzyciela może odmówić danemu wierzycielowi przyjęcia sprawy, jeżeli liczba wniosków egzekucyjnych, jakie wpłynęły do kancelarii w danym roku od tego wierzyciela, przekroczyła 100. To ostatnie rozwiązanie ma na celu dać komornikom możliwość uchronienia się przed obowiązkiem przyjmowania spraw z tzw. reegzekucji, co do których już wcześniej stwierdzono bezskuteczność egzekucji. W konsekwencji, jeśli nie zaistnieją okoliczności określone w art. 10 ust. 4–8 u.k.s., komornik ma obowiązek przyjąć wniosek wierzyciela zawierający wskazane oświadczenie o jego wyborze (może ono stanowić również załącznik do wniosku).

Według art. 10 ust. 9 u.k.s. na wniosek wierzyciela komornik przekazuje sprawę egzekucyjną wskazanemu przez wierzyciela komornikowi właściwemu miejscowo zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Do wniosku wierzyciela dołącza się pisemną zgodę wskazanego komornika na przyjęcie sprawy. Rozwiązanie to ma na celu usunięcie konstrukcji, w której wybór dokonany przez wierzyciela ma charakter nieodwracalny, zwłaszcza w sytuacji, gdy wierzyciel nie jest zadowolony z nakładu pracy i efektywności komornika sądowego aktualnie prowadzącego sprawę.

Natomiast jeżeli po wszczęciu postępowania komornik stwierdzi, że w momencie złożenia wniosku przez wierzyciela dłużnik zamieszkiwał poza jego rewirem, a zachodziły przesłanki do odmowy wszczęcia postępowania, o których mowa w art. 10 ust. 4 u.k.s., komornik wyda postanowienie o przekazaniu sprawy komornikowi właściwości ogólnej dłużnika. Ta regulacja odnosi się do przypadków, gdy wierzyciel nieświadomie albo ze złej woli wskazał niewłaściwy (nieaktualny) adres zamieszkania dłużnika, co doprowadziło do nieprawidłowego ustalenia właściwości miejscowej komornika sądowego, który nie ma możliwości przyjmowania spraw z wyboru. W przypadku gdy w rewirze właściwości ogólnej dłużnika działa kilku komorników, przed wydaniem postanowienia komornik wezwie wierzyciela do wskazania w terminie 7 dni komornika właściwego, któremu sprawa ma zostać przekazana. Jeżeli wierzyciel w określonym terminie nie wskaże komornika właściwego, komornik przekaże sprawę komornikowi właściwemu

wybranemu według własnego uznania. W tym przypadku nie stosuje się art. 775¹ k.p.c., zgodnie z którym komornik, który przyjął wniosek o wszczęcie egzekucji, do prowadzenia której nie jest właściwy według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, nie może odmówić przyjęcia innych wniosków o wszczęcie egzekucji przeciwko temu samemu dłużnikowi, jeżeli następni wierzyciele wnoszą o przeprowadzenie egzekucji według tych samych sposobów co wcześniejsi wierzyciele. Tym samym przepis ten znajdzie zastosowanie tylko do komornika sądowego spełniającego warunki wynikające z art. 10 ust. 1 i 4–7 u.k.s.

W przypadku odmowy wszczęcia egzekucji, wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia albo wykonania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym komornik wydaje postanowienie. Postanowienie to doręcza się tylko wierzycielowi wraz z tytułem wykonawczym i wnioskiem egzekucyjnym. Takie rozwiązanie ma przyspieszyć możliwość skorzystania z tytułu wykonawczego przez wierzyciela, któremu komornik odmówił wszczęcia egzekucji. W przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 4 i 8 u.k.s. (obligatoryjne i fakultatywne przypadki odmowy wszczęcia postępowania), skarga na postanowienie nie przysługuje (art. 10 ust. 12 u.k.s.). Tym samym postanowienie komornika jest prawomocne z chwilą wydania.

W myśl art. 8 u.k.s., jeżeli komornik wybrany przez wierzyciela podejmuje czynności poza rewirem komorniczym, wydatki w postaci diet przysługujących komornikowi oraz osobom zatrudnionym w kancelarii komorniczej i uczestniczącym w tych czynnościach, koszty przejazdów i noclegów komornika i tych osób oraz kosztów transportu specjalistycznego obciążają wierzyciela, nawet w razie przysługującego mu zwolnienia od kosztów komorniczych. Tych wydatków nie wlicza się do kosztów obciążających dłużnika, a więc to rozwiązanie generuje dodatkowe koszty dla wierzyciela.

W myśl art. 154 ust. 2 u.k.s. środki pieniężne wyegzekwowane w toku egzekucji oraz zaliczki na pokrycie wydatków gotówkowych w toku egzekucji, pobrane na podstawie ustawy o kosztach komorniczych, jak również uzyskane opłaty egzekucyjne, komornik przechowuje wyłącznie na wyodrębnionych, nieoprocentowanych rachunkach bankowych kancelarii. Rachunki te nie podlegają zajęciu. Komornik, zawierając umowę rachunku bankowego, informuje bank o przeznaczeniu tego rachunku. Komornik niezwłocznie przekazuje prezesowi właściwego sądu rejonowego informację o zawartej umowie dotyczącej rachunku bankowego. Ponadto komornik nie może bez zgody prezesa właściwego sądu rejonowego wypowiedzieć umowy rachunku bankowego, a zawarta umowa nie ulega rozwiązaniu nawet w przypadku śmierci komornika.

Należności wyegzekwowane z rachunku bankowego, rachunku prowadzonego przez spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową albo rachunku prowadzonego przez podmiot prowadzący działalność maklerską, uzyskane w wyniku pierwszej wpłaty dokonanej przez dłużnika zajętej wierzytelności, komornik przekazuje wierzycielowi nie wcześniej niż w 7 dniu i nie później niż w 14. dniu od dnia ich otrzymania. W takim przypadku

przepisu art. 808 § 1 k.p.c., dotyczącego złożenia na rachunek depozytowy Ministra Finansów nie stosuje się. Pozostałe wyegzekwowane należności komornik przekazuje wierzycielowi w terminie 4 dni od dnia ich otrzymania. W przypadku egzekucji świadczeń alimentacyjnych i rentowych komornik przekazuje wierzycielowi wyegzekwowane należności niezwłocznie, niezależnie od sposobu ich wyegzekwowania. Jeżeli komornik sądowy dopuści do opóźnienia w przekazaniu wyegzekwowanych należności, jest obowiązany zapłacić uprawnionemu odsetki ustawowe za opóźnienie od kwot otrzymanych i nierozliczonych w terminie, chyba że nieprzekazanie należności było spowodowane zdarzeniami przewidzianymi w ustawie, a w szczególności zawieszeniem postępowania egzekucyjnego lub wstrzymaniem wykonalności tytułu wykonawczego przez sąd. Katalog przypadków ma charakter otwarty. Komornik sądowy nie może ponosić odpowiedzialności za nieprzekazanie wyegzekwowanych należności, jeśli stanowi to realizację normy prawnej. O każdym przypadku opóźnienia przekazania należności przekraczającego 7 dni komornik zawiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego. Prezes sądu rejonowego po uzyskaniu pisemnego zawiadomienia powinien przeanalizować przyczynę opóźnienia, jego częstotliwość i ewentualne przesłanki odpowiedzialności komornika sądowego.

Zgodnie z art. 36 u.k.s. **komornik jest obowiązany do naprawienia szkody** wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności. Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem. Solidarna odpowiedzialność Skarbu Państwa pozostaje w związku z pozycją ustrojową komornika sądowego, który jest funkcjonariuszem publicznym działającym w imieniu państwa, a nie wierzyciela. Solidarna odpowiedzialność komornika i Skarbu Państwa pozwala poszkodowanemu, według własnego wyboru, żądać całości lub części odszkodowania łącznie od komornika i Skarbu Państwa albo od każdego z nich z osobna. Przy czym w razie wytoczenia powództwa łącznie przeciwko komornikowi i Skarbowi Państwa, po stronie pozwanej występuje zwykle współuczestnictwo materialne, niebędące współuczestnictwem koniecznym¹⁹. Skarb Państwa w przypadku naprawienia szkody ma zwrotne roszczenie do komornika, chyba że szkoda powstała wyłącznie na skutek stosowania się przez komornika do zarządzeń sądu lub organów nadzoru administracyjnego. Komornik w przypadku naprawienia szkody ma zwrotne roszczenie do Skarbu Państwa, jeżeli szkoda powstała wyłącznie na skutek stosowania się przez komornika do zarządzeń sądu lub organów nadzoru administracyjnego. Warto zwrócić uwagę na fakt, że wykładnia art. 36 ust. 2 zdanie drugie u.k.s. pozwala stwierdzić, że komornik, który stosował się do rozstrzygnięć organów nadzoru judykacyjnego albo administracyjnego, a względem którego poszkodowany skierował swoje roszczenie, może jedynie skorzystać z regresu w razie spełnienia świadczenia na ręce poszkodowanego z własnej polisy ubezpieczeniowej, a idąc dalej – własnego majątku. Takie rozwiązanie jest wysoce niekorzystne dla komornika sądowego, zważywszy na konieczność jego podporządkowania organom nadzoru, których działanie doprowadziło do szkody.

¹⁹ Wyrok SA w Białymstoku z 15.01.2018 r., I ACa 520/17, LEX nr 2449720.

Komornik jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności przez zastępcę będącego asesorem wyznaczonym w trybie art. 43 ust. 1 u.k.s. Komornik, będący zastępcą innego komornika, jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności podejmowanych w roli zastępcy innego komornika.

Przepis ten nie uzależnia powstania po stronie komornika odpowiedzialności za szkodę od zaskarżenia czynności komornika. Wobec tego brak jest również podstaw do wyłączenia odpowiedzialności odszkodowawczej komornika w każdym przypadku, gdy skarga na czynność, która spowodowała szkodę, została błędnie oddalona lub uznano by, że odpowiedzialność ta zachodzi w każdym przypadku, gdy skarga została uwzględniona. Dla określenia odpowiedzialności odszkodowawczej komornika miarodajne są jedynie ogólne przesłanki odpowiedzialności deliktowej uregulowane w art. 415 k.c., z wyłączeniem winy jako warunku tej odpowiedzialności. Równocześnie należy podkreślić, że skarga na czynności komornika nie jest czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej przez wadliwe wyegzekwowanie świadczenia²⁰.

W judykaturze wskazuje się, że niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności obejmuje wszystkie działania i zaniechania komornika o charakterze władczym, które zmierzają do realizacji celu egzekucji i brak podstaw do ograniczenia ich do tych, które nie mają charakteru przestępczego. Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika za szkodę wyrządzoną w toku egzekucji jest niezależna od winy komornika, a zatem nie ma znaczenia świadomość komornika co do bezprawności jego działania. Nie zwalnia go też od odpowiedzialności odszkodowawczej regulacja art. 804 k.p.c., wyłączająca dopuszczalność badania przez komornika zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Oznacza ona jedynie, że organ egzekucyjny nie jest uprawniony do oceny merytorycznej zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Nie wyłącza natomiast obowiązku badania, czy załączony do wniosku o wszczęcie egzekucji dokument jest rzeczywiście tytułem wykonawczym w rozumieniu art. 777 w zw. z art. 776 k.p.c., na podstawie którego egzekucja może być w stosunku do określonej osoby prowadzona²¹. Odstępstwo takie mogłoby dotyczyć jedynie czynności dokonywanych „przy okazji” czynności egzekucyjnych. Okoliczność, że szkoda wynika z przestępstwa, jest zatem relewantna jedynie w odniesieniu do terminu przedawnienia (art. 442¹ § 2 k.c.)²². W sytuacji gdy komornik dokonuje bezpodstawnej egzekucji długu, obowiązkiem dłużnika jest poinformowanie go o spłacie długu. W przeciwnym wypadku dłużnik naraża się na szkody, które nie będą

²⁰ Wyrok SA w Warszawie z 23.08.2018 r., V ACa 758/17, LEX nr 2586139.

²¹ Wyrok SA w Warszawie z 17.03.2017 r., I ACa 107/16, LEX nr 2275485.

²² Postanowienie SN z 25.02.2015 r., IV CSK 302/14, OSNC 2016/2, poz. 25.

mu zrekompensowane²³. Należy zgodzić się ze stanowiskiem, że orzeczenie wydane po rozpoznaniu skargi na czynności komornika nie stanowi prejudykatu przy rozstrzygnięciu przez sąd o roszczeniu odszkodowawczym. Ustawa o komornikach sądowych nie przewiduje bowiem obowiązku legitymowania się prejudykatem, tak jak w przypadku art. 417¹ § 1 k.c.²⁴ Bezprawność obejmuje tylko zachowania sprzeczne z prawem pozytywnym, którego źródła uregulowane są w art. 87 Konstytucji RP²⁵. Bez znaczenia pozostaje motywacja sprawcy, w tym w szczególności ewentualne jego działanie w interesie osobistym, gdyż ustawodawca w art. 417 § 1 k.c. nie wymienił motywów zachowania się sprawcy ani celu jego działania jako materialnoprawnych przesłanek ograniczających odpowiedzialność Skarbu Państwa, lecz powiązał tę odpowiedzialność z takim działaniem funkcjonariusza, które podjęte zostało przy wykonywaniu powierzonej mu czynności²⁶. Niezgodne z prawem będzie zatem działanie sprzeczne z przepisem Konstytucji RP, ustawy, ratyfikowanej umowy międzynarodowej, rozporządzenia, aktem prawa miejscowego czy przepisem powszechnie obowiązującego aktu prawa europejskiego. Pojęcie niezgodności z prawem nie obejmuje naruszeń norm moralnych i obyczajowych, określanych terminami „zasady współżycia społecznego” lub „dobre obyczaje”²⁷. Jednak nie każde naruszenie prawa będzie stanowiło podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej, ale jedynie takie, które stanowiło warunek konieczny powstania szkody i którego normalnym następstwem w danych okolicznościach jest powstanie szkody²⁸. Działanie komornika zgodne z dominującym kierunkiem wykładni przepisu regulującego postępowanie egzekucyjne lub w razie sprzeczności poglądów prawnych wybór jednego z nich nie uzasadnia przyjęcia przesłanki bezprawności działania²⁹.

Skoro postępowanie egzekucyjne jest nakierowane na realizację określonych zadań, istotne znaczenie ma także podejmowanie czynności w sposób chroniący interesy osób, na których prawa i obowiązki mogą wywierać wpływ czynności egzekucyjne. Jednym z tych zadań postępowania egzekucyjnego, które komornik sądowy powinien mieć na uwadze, jest ochrona interesów osób trzecich, które mogą doznać uszczerbku wskutek prowadzonych czynności. Pominięcie możliwości wyrządzenia szkody, mimo łatwo dostrzegalnych przesłanek takiego ryzyka, świadczy o wadliwym prowadzeniu postępowania egzekucyjnego, co jest równoznaczne z bezprawnością zaniechania i rodzi odpowiedzialność³⁰.

Odpowiedzialność komornika za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych wskutek naruszenia przepisów ma zawsze charakter osobisty i dlatego to

²³ Wyrok SA w Warszawie z 5.06.2009 r., VI ACa 1359/08, LEX nr 499133.

²⁴ Wyrok SA w Warszawie z 23.08.2018 r., V ACa 758/17, LEX nr 2586139.

²⁵ Wyrok SA w Łodzi z 26.04.2018 r., I ACa 1217/17, LEX nr 2580991.

²⁶ Wyrok SA w Krakowie z 11.02.2022 r., I ACa 1273/21, LEX nr 3346206.

²⁷ Wyrok SA w Krakowie z 15.07.2015 r., I ACa 604/15, LEX nr 1932032.

²⁸ Wyrok SA w Krakowie z 28.11.2016 r., I ACa 439/16, LEX nr 2250214.

²⁹ Wyrok SN z 9.09.2015 r., IV CSK 659/14, LEX nr 1920181.

³⁰ Wyrok SA w Poznaniu z 11.08.2017 r., I ACa 1568/16, LEX nr 2430246.

konkretny komornik imiennie dokonujący takich czynności jest tą osobą, która posiada legitymację bierną w procesie odszkodowawczym. Dla ustalenia momentu dowiedzenia się o szkodzie wystarczy ustalenie momentu, w którym poszkodowany zdał sobie sprawę z ujemnych następstw zdarzenia wskazującego na fakt powstania szkody, czyli gdy ma już świadomość doznanej szkody, aczkolwiek nie zna jeszcze jej rozmiarów. Wystarczy powzięcie przez poszkodowanego wiadomości o samym zaistnieniu szkody, a nie o jej rozmiarach i trwałości następstw³¹.

Ponadto, zgodnie z art. 37 ust. 1 u.k.s., komornik jest obowiązany do zawarcia **umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej** za szkody, które mogą zostać wyrządzone w związku z wykonywaniem czynności określonych w art. 3 u.k.s., w tym czynności wykonywanych jako zastępca innego komornika, a w przypadku gdy zatrudnia pracowników, również do zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody, które mogą zostać wyrządzone ich działaniem lub zaniechaniem w związku z wykonywaniem tych czynności, jak również za działania lub zaniechania asesorów wyznaczonych w trybie art. 43 ust. 1 u.k.s.

3. Powoływanie i odwoływanie komornika sądowego

Minister Sprawiedliwości na wniosek zainteresowanego powołuje go na stanowisko komornika, w drodze decyzji, po zasięgnięciu opinii rady właściwej izby komorniczej o zainteresowanym. Rada izby komorniczej nie ma statusu strony w toczącym się postępowaniu administracyjnym (art. 12 ust. 1 u.k.s.), co potwierdza stanowisko wyrażane w poprzednim stanie prawnym w doktrynie i judykaturze³². Minister Sprawiedliwości może odmówić powołania na stanowisko komornika, jeżeli utworzenie nowej kancelarii w rewirze objętym wnioskiem nie jest celowe lub liczba komorników działających w danym rewirze jest wystarczająca. Oceny tej Minister Sprawiedliwości dokonuje, uwzględniając potrzebę prawidłowego i sprawnego wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 u.k.s., stan zaległości i wielkość wpływu spraw w danym rewirze. Minister Sprawiedliwości może odmówić powołania na stanowisko komornika, zwłaszcza gdy na skutek powołania komornika średnia liczba spraw w danym rewirze byłaby niższa niż 1000 spraw przypadających na jednego komornika. Średnią liczbę spraw oblicza się, dzieląc liczbę spraw, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a u.k.s., z wyłączeniem spraw z wyboru wierzyciela, które wpłynęły do wszystkich komorników w tym rewirze w roku kalendarzowym poprzedzającym złożenie wniosku o powołanie na stanowisko komornika, przez liczbę komorników, co do których wydano decyzję o powołaniu na stanowisko komornika w rewirze na dzień rozpoznawania wniosku, powiększoną o jeden.

³¹ Wyrok SA w Szczecinie z 23.04.2013 r., I ACa 12/13, LEX nr 1375875.

³² Zob. np. postanowienia WSA w Warszawie: z 13.12.2017 r., VI SA/Wa 1174/17, LEX nr 2596092 oraz z 19.12.2017 r., VI SA/Wa 1874/17, LEX nr 2474974.

Ogłoszenie o zwolnionym stanowisku komornika Minister Sprawiedliwości udostępnia niezwłocznie w Biuletynie Informacji Publicznej, chyba że powołanie nowego komornika na zwolnione stanowisko nie jest celowe. W ogłoszeniu wskazuje się rewir, imię, nazwisko, numer porządkowy oraz siedzibę i adres kancelarii dotychczasowego komornika oraz zaznacza się, że osoba, która zostanie powołana na stanowisko komornika, przejmie prowadzenie spraw dotychczas prowadzonych i niezakończonych przez tego komornika. Wnioski o powołanie na zwolnione stanowisko składa się do Ministra Sprawiedliwości w terminie miesiąca od dnia wskazanego w ogłoszeniu (art. 12 ust. 3 u.k.s.). Minister Sprawiedliwości przesyła odpisy wniosków wraz z załącznikami radzie właściwej izby komorniczej w celu wyrażenia opinii w terminie 21 dni. Brak opinii nie stanowi przeszkody do nadania wnioskowi dalszego biegu.

Zgodnie z art. 12 ust. 5 u.k.s. w tym samym czasie zainteresowany może ubiegać się o powołanie tylko na jedno stanowisko komornika. Minister Sprawiedliwości pozostawia bez rozpoznania wnioski złożone po wskazanym wyżej terminie, wszystkie wnioski zainteresowanego w przypadku złożenia wniosków o powołanie na więcej niż jedno stanowisko komornika, a także wnioski, do których nie załączono dokumentów, o których mowa w art. 13 u.k.s. Wskazane oświadczenia składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Do wydania zaświadczenia, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 6 u.k.s., stosuje się odpowiednio przepisy określające zasady wydawania zaświadczeń dla kandydatów na stanowisko sędziowskie. Do wniosku zainteresowany może załączyć opinie, świadectwa i zaświadczenia. Ponadto zainteresowany urodzony przed dniem 1.08.1972 r. załącza oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z 18.10.2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów³³, albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy. Ponadto Minister Sprawiedliwości zasięga z Krajowego Rejestru Karnego aktualnej informacji o zainteresowanym powołaniem na stanowisko komornika (art. 14 u.k.s.).

Na podstawie art. 15 ust. 1 u.k.s. w terminie miesiąca od dnia zawiadomienia o tym, że **decyzja o powołaniu na stanowisko komornika** jest ostateczna, komornik jest obowiązany utworzyć albo objąć kancelarię i zgłosić ten fakt Ministrowi Sprawiedliwości. Minister Sprawiedliwości, w uzasadnionych przypadkach, może przedłużyć ten termin. Nie ma w tym względzie terminu maksymalnego, ponieważ Minister Sprawiedliwości powinien się w tym zakresie kierować doświadczeniem życiowym w aspekcie okoliczności zasygnalizowanych przez komornika sądowego, utrudniających utworzenie kancelarii. Na postanowienie Ministra Sprawiedliwości w tym przedmiocie nie przysługuje zażalenie. W przypadku utworzenia kancelarii w zgłoszeniu komornik podaje również jej adres. O utworzeniu albo objęciu kancelarii i jej adresie komornik zawiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego, który w terminie 14 dni sprawdza, czy kancelaria spełnia wymogi przewidziane w przepisach prawa oraz zapewnia możliwość samodzielnego

³³ Dz.U. z 2024 r. poz. 273 ze zm.

i niezależnego wykonywania zadań, o których mowa w art. 3 u.k.s. Samodzielność oznacza wyodrębnienie: lokalowe (pomieszczenie w wyłącznej dyspozycji nowo powołanego komornika), organizacyjne (sprzęt biurowy i urządzenia w wyłącznej dyspozycji komornika) oraz ewentualnie personel (o ile komornik na tym etapie go zatrudni), pozostający w wyłącznej dyspozycji komornika – z nim związany umową o pracę lub (poza asesorami i aplikantami) umową prawa cywilnego³⁴. O wyniku przeprowadzonych czynności sprawdzających prezes właściwego sądu rejonowego niezwłocznie zawiadamia Ministra Sprawiedliwości. Komornik zgłasza Ministrowi Sprawiedliwości i prezesowi właściwego sądu rejonowego każdą zmianę adresu kancelarii w terminie 14 dni od dnia tej zmiany. W przypadku nieutworzenia albo nieobjęcia kancelarii w terminie powołanie na stanowisko komornika traci moc. Okoliczność tę stwierdza Minister Sprawiedliwości.

Wniosek o powołanie na stanowisko komornika można złożyć w terminie 5 lat od odbycia asesury komorniczej (art. 16 u.k.s.). Tym samym ustawodawca odszedł od modelu bezterminowej asesury komorniczej na rzecz traktowania jej jako etapu rozwoju zawodowego, którego celem jest powołanie na stanowisko komornika sądowego. Jest to jednak rozwiązanie nie do końca prawidłowe z perspektywy osób, które są asesorami, ponieważ może zdarzyć się tak, że w ciągu 5 lat nie uda się im obsadzić wolnego stanowiska komornika sądowego, a to przekreśla ich całe dotychczasowe życie zawodowe.

Po uzyskaniu od prezesa właściwego sądu rejonowego informacji potwierdzających spełnienie przez kancelarię wymogów, o których mowa w art. 15 ust. 2 u.k.s., Minister Sprawiedliwości zawiadamia o tym fakcie prezesa właściwego sądu apelacyjnego. W terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia prezes właściwego sądu apelacyjnego odbiera od komornika ślubowanie. Prezes właściwego sądu apelacyjnego zawiadamia Ministra Sprawiedliwości, prezesa właściwego sądu okręgowego, prezesa właściwego sądu rejonowego oraz radę właściwej izby komorniczej o odebraniu od komornika ślubowania. Jeżeli komornik odmówi złożenia ślubowania lub z własnej winy nie złoży go we wskazanym terminie, powołanie na stanowisko komornika traci moc. Okoliczność tę stwierdza Minister Sprawiedliwości. Natomiast z dniem złożenia ślubowania komornik uzyskuje prawo wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 u.k.s. Z tym dniem nawiązuje się stosunek podległości służbowej komornika wobec prezesa właściwego sądu rejonowego.

W ustawie o komornikach sądowych ustawodawca skoncentrował w jednym przepisie **przesłanki zawieszenia komornika sądowego** w czynnościach, niezależnie od jego przesłanek i stopnia swobody organu zawieszającego. Na podstawie art. 18 ust. 1 u.k.s. Minister Sprawiedliwości zawiesza komornika w czynnościach, jeżeli:

- 1) przeciwko komornikowi wszczęto postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z wyjątkiem

³⁴ R. Reiwer [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. R. Reiwer, Warszawa 2019, art. 5 u.k.s.

przypadku, o którym mowa w art. 18 ust. 2 pkt 3 u.k.s.; w szczególności dotyczy to przestępstwa działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego przez przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków z art. 231 k.k., zwłaszcza działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej (art. 231 § 2 k.k.); wyłączono obowiązek zawieszenia komornika w czynnościach, jeśli złożono mu subsydiarny akt oskarżenia na podstawie art. 55 § 1 k.p.k.;

- 2) przy wszczęciu lub w toku postępowania o częściowe albo całkowite ubezwłasnowolnienie komornika ustanowiono doradcę tymczasowego (art. 548 i n. k.p.c.); ustanowienie doradcy tymczasowego powoduje ograniczenie zdolności do czynności prawnych osoby, której dotyczy postępowanie (art. 549 § 1 k.p.c.);
- 3) nieusprawiedliwiona nieobecność komornika trwa dłużej niż 7 dni albo jeżeli mimo przesłanek, o których mowa w art. 43 ust. 1 u.k.s., w terminie 7 dni od dnia ich zaistnienia komornik nie wystąpił o wyznaczenie zastępcy; poza przesłankami przewidzianymi w art. 39, 40 i 43 u.k.s., każda trwająca nieobecność dłużej niż 7 dni wiąże się z obowiązkiem zawieszenia go w czynnościach.

Ponadto Minister Sprawiedliwości **może zawiesić komornika** w czynnościach, jeżeli:

- 1) wniósł o to sam komornik z powodu długotrwałej choroby lub innych ważnych przyczyn; komornik sądowy musi udokumentować, że choroba ma charakter długotrwały i uniemożliwia bądź utrudnia wykonywanie obowiązków służbowych; inne przeszkody zdrowotne należy zaklasyfikować jako „inne ważne przyczyny”, które również należy udokumentować, aby organ nie miał wątpliwości co do ich zaistnienia;
- 2) przeciwko komornikowi wszczęto postępowanie o nieumyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub nieumyślne przestępstwo skarbowe; treść postanowienia o postawieniu zarzutów przekazanego w trybie art. 21 § 1 pkt 2 k.p.k. podlega ocenie Ministra Sprawiedliwości co do wagi stawianych zarzutów;
- 3) przeciwko komornikowi wniesiono akt oskarżenia w trybie art. 55 § 1 k.p.k., w którym zarzucono mu popełnienie przestępstwa, o którym mowa w pkt 1 wcześniejszego zestawienia;
- 4) prezes właściwego sądu złożył wniosek o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska (wcześniej może nastąpić **odsunięcie komornika od wykonywania czynności** – art. 22 ust. 1 u.k.s.) lub Minister Sprawiedliwości z urzędu wszczął postępowanie w przedmiocie odwołania komornika z zajmowanego stanowiska w przypadkach, o których mowa w art. 19 ust. 1 pkt 3 i 4 u.k.s.; dotyczy to spowodowania niedoboru finansowego w wysokości przekraczającej 15 000 zł i niezawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej lub utraty tego ubezpieczenia z przyczyn przez siebie zawinionych;
- 5) przeciwko komornikowi wszczęto postępowanie dyscyplinarne, w którym zażądano orzeczenia kary wydalenia ze służby komorniczej albo mimo braku wniosku orzeczono wobec komornika taką karę (na etapie, gdy orzeczenie nie jest jeszcze prawomocne).

W doktrynie podkreśla się, że w każdym przypadku wystąpienie jednej z przesłanek umożliwiających zawieszenie komornika nakłada na Ministra Sprawiedliwości obowiązek rozważenia wszystkich okoliczności sprawy i wydania w danej sytuacji decyzji celowej, zgodnej nie tylko z interesem samego komornika, lecz także dobrem wymiaru sprawiedliwości i stron postępowań egzekucyjnych prowadzonych przez podlegającego zawieszeniu komornika³⁵.

Na postanowienie Ministra Sprawiedliwości o zawieszeniu komornika w czynnościach przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia. Do rozpoznania zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o środkach odwoławczych (art. 459 i n. regulujące zażalenie i sprzeciw oraz art. 425–443a dotyczące postępowania odwoławczego). Przepisów o środkach zapobiegawczych nie stosuje się. Wniesienie zażalenia na postanowienie o zawieszeniu komornika w czynnościach nie wstrzymuje jego wykonania. Sąd rozpoznaje zażalenie na postanowienie o zawieszeniu komornika w czynnościach na rozprawie w składzie trzech sędziów.

W trakcie zawieszenia komornika w czynnościach:

- 1) komornik nie ma prawa dokonywać jakichkolwiek czynności wymienionych w art. 3 u.k.s. ani asystować przy tych czynnościach innemu komornikowi lub zastępcy komornika, również w charakterze świadka; tym samym niweluje się możliwość obejścia skutków zawieszenia przez udział tego komornika sądowego w czynnościach w innej roli;
- 2) komornik nie ma prawa przebywać w pomieszczeniach kancelarii, mieć wglądu w akta prowadzonych spraw oraz dokumentację, o której mowa w art. 156 u.k.s.; pojęcie „pomieszczenia kancelarii” należy interpretować w aspekcie art. 15 ust. 2 u.k.s., zgodnie z którym kancelaria zapewnia możliwość samodzielnego i niezależnego wykonywania powierzonych komornikowi zadań;
- 3) komornik ma prawo uzyskiwać informacje o należnym mu na podstawie art. 48 ust. 2 u.k.s. dochodzie jedynie za pośrednictwem prezesa właściwego sądu rejonowego; ta konstrukcja ma wykluczyć bezpośredni kontakt zawieszonego komornika z zastępcą i pracownikami w celu uzyskania informacji, w szczególności ominięcia zakazu przebywania w kancelarii komorniczej, a także niedopuszczalności dostępu do systemu teleinformatycznego;
- 4) komornik zostaje z mocy prawa zawieszony w pełnieniu wszelkich funkcji w samorządzie komorniczym; to pojęcie jest szersze niż tylko uczestnictwo w organach samorządu komorniczego (np. wykluczone jest pełnienie funkcji wizytatora).

³⁵ A. Grajewski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. M. Simbierowicz, M. Świtekowski, LEX 2019, art. 18 u.k.s.

Gdy dochodzi do zawieszenia w czynnościach, komornik nie traci swego statusu i zakładu w znaczeniu przedmiotowym; zostaje tylko czasowo odsunięty od wykonywania czynności, co trwa do momentu, w którym zdezaktualizują się okoliczności stanowiące przesłanki zawieszenia. Dalej jest właścicielem kancelarii i stroną stosunków pracy z zatrudnionymi tam pracownikami, gdyż nie kończy się jego byt prawny komornika danego rewiru; dalej korzysta z wielu praw i obowiązków wynikających ze statusu komornika – zawieszenie nie wpływa na jego przynależność do samorządu zawodowego oraz związane z tym uprawnienia i obowiązki; ponieważ zachowuje status komornika, może podlegać odpowiedzialności dyscyplinarnej. Zastępujący go komornik nie ma żadnych kompetencji do likwidacji kancelarii³⁶.

Minister Sprawiedliwości może w każdym stanie sprawy uchylić postanowienie o zawieszeniu komornika w czynnościach, z wyjątkiem postanowienia wydanego na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 1 u.k.s. (opartego na przesłance dotyczącej toczącego się przeciwko komornikowi postępowania karnego o przestępstwo umyślne z oskarżenia publicznego – w tym wypadku ustanie zawieszenia następuje z mocy prawa). Na postanowienie oddalające wniosek o uchylenie prawomocnego postanowienia o zawieszeniu komornika w czynnościach zażalenie nie przysługuje, z wyjątkiem postanowienia wydanego na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 3 u.k.s. Przepis art. 18 ust. 3 u.k.s. stosuje się odpowiednio.

Zawieszenie komornika w czynnościach ustaje z dniem:

- 1) prawomocnego zakończenia postępowania, o którym mowa w art. 18 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 2–5 u.k.s., chyba że zawieszenie zostało uchylone wcześniej;
- 2) oddalenia wniosku o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska ostateczną decyzją, umorzenia postępowania, stwierdzenia braku podstaw do odwołania, a w przypadku odwołania komornika z zajmowanego stanowiska ostateczną decyzją – z dniem upływu terminu do wniesienia skargi do sądu administracyjnego lub prawomocnego oddalenia skargi;
- 3) oddalenia lub odrzucenia wniosku o ubezwłasnowolnienie albo umorzenia postępowania lub uchylenia postanowienia o ustanowieniu doradcy tymczasowego;
- 4) wskazanym we wniosku złożonym w tym przedmiocie przez komornika w przypadku, o którym mowa w art. 18 ust. 2 pkt 1 u.k.s.; komornik w swoim wniosku powinien określić czas, na jaki chce być zawieszony w czynnościach.

Najdalej idącym rozstrzygnięciem jest odwołanie komornika sądowego z zajmowanego stanowiska, które może nastąpić zarówno z przyczyn niezawinionych, jak i zawinionych przez niego. Odwołanie komornika ze stanowiska następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 u.k.s. **Minister Sprawiedliwości z urzędu odwołuje komornika z zajmowanego stanowiska, jeżeli komornik:**

³⁶ Wyrok SN z 14.10.2014 r., II PK 289/13, OSNP 2016/2, poz. 21.

- 1) z powodu choroby lub utraty sił został uznany przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za całkowicie niezdolnego do pełnienia obowiązków komornika lub bez uzasadnionej przyczyny odmówił poddania się badaniu, o którym mowa w art. 26 u.k.s.;
- 2) ukończył 65. rok życia; ukończenie 65 lat życia dotyczy zarówno kobiet, jak i mężczyzn i jest terminem prawa materialnego; upływ terminu prawa materialnego wywołuje skutek prawny w postaci wygaśnięcia praw lub obowiązków o charakterze materialnym; nie ma więc możliwości przedłużania zatrudnienia komornika³⁷; art. 19 ust. 1 pkt 2 u.k.s. stanowi przejaw dyskryminacji bezpośredniej w rozumieniu art. 2 ust. 2 lit. a dyrektywy 2000/78/WE³⁸; Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził jednocześnie, że przywołany przepis ustawy o komornikach sądowych, jako niezgodny z wymogami prawa unijnego, nie może być stosowany, albowiem jak wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, na sądzie krajowym spoczywa obowiązek zagwarantowania przestrzegania zasady niedyskryminacji – w tym przypadku ze względu na wiek – skonkretyzowanej w dyrektywie Rady 2000/78/WE³⁹;
- 3) spowodował niedobór finansowy, polegający na wydatkowaniu środków podlegających dokumentacji na działalność niezgodną z ich przeznaczeniem, w wysokości przekraczającej 15 000 zł; stosunkowo niska kwota wynika z faktu, że decydujące znaczenie ma nie skala, ale charakter dokonanego naruszenia przepisów przez komornika sądowego, który powinien należycie zabezpieczyć powierzone mu środki finansowe, w szczególności te, które mają charakter publicznoprawny;
- 4) nie zawarł umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, zgodnie z przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 37 ust. 4 u.k.s., lub utracił to ubezpieczenie z zawinionych przez siebie przyczyn; obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej stanowi gwarancję zaspokojenia roszczeń podmiotu, który poniósł szkodę na skutek działania lub zaniechania komornika sądowego, również asesora, aplikanta oraz innych pracowników kancelarii komorniczej, za których działania komornik odpowiada jak za działania własne.

Przepisy te nie przewidują rozwiązań prawnych, które upoważniałyby Ministra Sprawiedliwości do odstąpienia od nałożonego na niego obowiązku odwołania komornika⁴⁰.

Z uwagi na ustanowienie organów nadzoru administracyjnego, w szczególności wskazanie prezesa sądu rejonowego jako organu sprawującego nadzór odpowiedzialny nad komornikiem sądowym, ustawodawca wprowadził również konstrukcję pozwalającą na inicjowanie postępowania w przedmiocie odwołania komornika sądowego przez te

³⁷ Wyrok NSA z 9.03.2011 r., II GSK 363/10, LEX nr 1080124.

³⁸ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z 27.11.2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.Urz. UE L 303, s. 16).

³⁹ Wyrok NSA z 11.07.2023 r., II GSK 257/23, LEX nr 3587565.

⁴⁰ Wyrok WSA w Warszawie z 7.10.2011 r., VI SA/Wa 1489/11, LEX nr 1155578.

organy. Do wniosku w tej sprawie stosuje się przepisy art. 61–66 k.p.a. Należy przy tym zauważyć, że jeżeli przepisy nie ograniczają wyraźnie uprawnień wiceprezesa sądu, to przysługują mu w zasadzie takie same kompetencje jak prezesowi⁴¹.

Minister Sprawiedliwości, z urzędu lub na wniosek prezesa właściwego sądu rejonowego, prezesa właściwego sądu okręgowego lub prezesa właściwego sądu apelacyjnego, **odwołuje, w drodze decyzji, komornika z zajmowanego stanowiska**, jeżeli komornik:

- 1) nie wykonał zarządzeń, o których mowa w art. 176 ust. 3 u.k.s.; zastosowanie tej konstrukcji jest uzależnione od ciężaru gatunkowego zarządzeń (zarządzenia), do których komornik sądowy się nie zastosował;
- 2) nie wykonał zaleceń powizytacyjnych sędziego wizytatora; sędzia wizytator jest uprawniony do przeprowadzania wizytacji lub lustracji kancelarii, a także do kontrolowania realizacji wydanych zaleceń powizytacyjnych (art. 183 ust. 1 pkt 1 i 2 u.k.s.);
- 3) uporczywie lub rażąco nie stosuje się do orzeczeń sądu wydawanych w trybie nadzoru judykacyjnego; do tej grupy należą zarządzenia, o których mowa w art. 759 § 2 i 3 k.p.c., oraz rozstrzygnięcia dotyczące skarg na czynności komornika (art. 767–767⁴ k.p.c.); naruszenia muszą mieć charakter kwalifikowany, odnoszą się bowiem do przypadków uporczywych lub rażących, a tym samym nie dotyczą m.in. uchybień mniejszej wagi lub zarządzeń w zakresie kwestii organizacyjno-technicznych;
- 4) uporczywie lub rażąco narusza przepisy w zakresie ustalenia wysokości opłat; ta przesłanka ma bezpośredni związek z prawem prezesa sądu rejonowego do badania, w ramach nadzoru odpowiedzialnego, czy pobierane przez komornika należności są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa (art. 175 ust. 1 pkt 7 u.k.s.), a także do wydawania zarządzeń pokontrolnych, dotyczących również praktyk rozstrzygania o kosztach komorniczych (art. 176 ust. 3 u.k.s.); nie bez znaczenia jest również kompetencja sędziów wizytatorów do wydawania wiążących zaleceń w zakresie stosowanych przez komornika praktyk (art. 183 ust. 1 pkt 5 u.k.s.); źródłem są również sygnalizacje dokonywane w trybie art. 166 ust. 2 i 3 u.k.s., a także odpisy postanowień sądu o wytknięciu uchybienia (art. 166 ust. 4 i 6 u.k.s.); naruszenie musi mieć charakter kwalifikowany ze względu na wskazane cechy „uporczywości” lub „rażącego charakteru”;
- 5) uporczywie lub rażąco narusza przepisy o dopuszczalności przyjmowania spraw z wyboru wierzyciela; odnosi się to zarówno do naruszenia przepisów wyłączających przyjmowanie spraw spoza rewiru ze względów terytorialnych albo przedmiotowych, jak i z uwagi na niespełnianie wymogów wynikających z art. 10 ust. 4–7 u.k.s.; naruszenie musi mieć charakter kwalifikowany ze względu na wskazane cechy „uporczywości” lub „rażącego charakteru”;
- 6) uporczywie lub rażąco narusza przepisy o dopuszczalności powierzania czynności asesorum; dotyczy to naruszeń w zakresie powierzania asesorum spraw (czyn-

⁴¹ Postanowienie SN z 23.06.2016 r., V CSK 632/15, LEX nr 2080891.

ności) (art. 138 u.k.s.), w zakresie wymogów formalnych powierzania asesorum spraw (czynności) (art. 139 u.k.s.), a także nadzoru nad czynnościami asesora dokonanymi w ramach zlecenia (art. 140 u.k.s.); naruszenie musi mieć charakter kwalifikowany ze względu na wskazane cechy „uporczywości” lub „rażącego charakteru”;

- 7) uporczywie lub rażąco narusza zasady korzystania z prawa do nieobecności, usprawiedliwiania tych nieobecności albo korzystania z wyznaczonego zastępcy określone w art. 39–41 i 43 u.k.s.; naruszenie musi mieć charakter kwalifikowany ze względu na wskazane cechy „uporczywości” lub „rażącego charakteru”;
- 8) podejmował czynności w okresie zawieszenia w czynnościach komornika;
- 9) dopuścił się innego uporczywego lub rażącego naruszenia przepisów prawa; odnosi się to do naruszenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego lub przepisów związanych z wykonywaniem zawodu komornika sądowego; naruszenie musi mieć charakter kwalifikowany ze względu na wskazane cechy „uporczywości” lub „rażącego charakteru”.

Za **uporczywą obrazę przepisów prawa** można przyjąć świadome działanie lub zaniechanie komornika przy niewłaściwym stosowaniu wobec niego przepisów prawa, które cechuje się ciągłością lub powtarzalnością⁴². Ponadto Minister Sprawiedliwości, w przypadku prawomocnego skazania komornika za nieumyślne przestępstwo lub nieumyślne przestępstwo skarbowe, może, w drodze decyzji, odwołać go z zajmowanego stanowiska, mając na uwadze interes publiczny i dobro wymiaru sprawiedliwości (art. 19 ust. 3 u.k.s.).

Odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska w przypadkach, o których mowa w art. 19 ust. 2 i 3 u.k.s., następuje po uprzednim wysłuchaniu komornika, chyba że nie jest to możliwe, oraz po zasięgnięciu opinii rady właściwej izby komorniczej, która przedstawia opinię w terminie 21 dni od dnia otrzymania wniosku o wyrażenie opinii. Nieprzedstawienie opinii w tym terminie przez radę właściwej izby komorniczej nie wstrzymuje wydania decyzji w przedmiocie odwołania komornika z zajmowanego stanowiska. Rada właściwej izby komorniczej nie ma statusu strony w toczącym się postępowaniu administracyjnym.

Warto zauważyć, że w postępowaniu w przedmiocie odwołania ze stanowiska nie ma miejsca na żadne uproszenia ani zastępowanie przewidzianych ustawą środków dowodowych innymi środkami, wygodniejszymi dla organu. Zgodnie z rozumieniem słowa „wysłuchać”, „wysłuchanie” strony może nastąpić tylko w formie rozmowy między asesorem a przedstawicielem organu, która powinna być protokolowana. Taka rozmowa nie może być zastąpiona wymianą korespondencji, poza przypadkami, kiedy wysłuchanie nie jest możliwe. Odwołanie z powodu rażącego lub uporczywego naruszania przepi-

⁴² Wyrok SA w Poznaniu z 11.05.2023 r., II AKa 66/23, LEX nr 3610866.

sów prawa musi być poprzedzone stwierdzeniem, iż do takich naruszeń doszło, samo zaś sformułowanie zarzutów i ich postawienie nie jest tożsame z ich potwierdzeniem. Stwierdzone zarzuty muszą być oparte na niebudzącym wątpliwości materiale dowodowym, strona zaś musi mieć możliwość wypowiedzenia się co do zgromadzonego materiału dowodowego przed wydaniem decyzji⁴³.

Odrębnym rozwiązaniem jest **wygaśnięcie powołania na stanowisko komornika**. W myśl art. 20 ust. 1 u.k.s. powołanie na stanowisko komornika wygasa z mocy prawa, jeżeli komornik:

- 1) zmarł; zbędne uregulowanie, zwłaszcza w kontekście art. 20 ust. 2 u.k.s., który nakazuje zawiadomić komornika o wygaśnięciu powołania (!);
- 2) zrezygnował z pełnienia obowiązków komornika; tryb rezygnacji został określony w art. 21 u.k.s.;
- 3) został prawomocnie ukarany karą dyscyplinarną wydalenia ze służby komorniczej; kara ta skutkuje również utratą możliwości ponownego powołania na stanowisko komornika (art. 224 ust. 4 u.k.s.);
- 4) został prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 5) został prawomocnie ubezwłasnowolniony częściowo albo całkowicie; w postępowaniu administracyjnym za stronę całkowicie bądź częściowo ubezwłasnowolnioną działa przedstawiciel ustawowy; strona jest wprawdzie adresatem decyzji wydanej w sprawie, ale wszystkie pisma, łącznie z decyzją, muszą być doręczone jej przedstawicielowi, ponieważ tylko on może odebrać pismo ze skutkiem prawnym; doręczenie pisma stronie, jeśli działa ona przez ustawowego przedstawiciela, jest bezskuteczne⁴⁴;
- 6) utracił obywatelstwo polskie.

O wygaśnięciu powołania na stanowisko komornika z mocy prawa Minister Sprawiedliwości zawiadamia komornika, prezesa właściwego sądu apelacyjnego, prezesa właściwego sądu rejonowego oraz radę właściwej izby komorniczej.

Rezygnacja komornika z pełnienia obowiązków następuje z dniem wskazanym w oświadczeniu o rezygnacji, przy czym dzień ten nie może przypadać wcześniej niż miesiąc ani później niż 3 miesiące od dnia złożenia Ministrowi Sprawiedliwości oświadczenia o rezygnacji. W przypadku oznaczenia przez komornika dnia przypadającego wcześniej niż miesiąc od dnia złożenia oświadczenia o rezygnacji lub braku jego oznaczenia, rezygnacja staje się skuteczna z upływem miesiąca od dnia jej złożenia. W przypadku oznaczenia przez komornika dnia przypadającego później niż 3 miesiące od dnia złożenia oświadczenia o rezygnacji, rezygnacja następuje z upływem 3 miesięcy od dnia jej złożenia. Zgodnie z art. 21 ust. 2 u.k.s. o przyjęciu rezygnacji Minister Spra-

⁴³ Wyrok NSA z 20.10.2011 r., II GSK 1087/10, LEX nr 1070208.

⁴⁴ Wyrok WSA w Lublinie z 3.10.2017 r., II SA/Lu 342/17, LEX nr 2395868.

wiedliwości zawiadamia komornika, prezesa właściwego sądu apelacyjnego, prezesa właściwego sądu rejonowego oraz radę właściwej izby komorniczej, informując jednocześnie o dniu, z którym rezygnacja staje się skuteczna. Należy przyjąć, że doręczenie wskazanego zawiadomienia o przyjęciu rezygnacji nie zwalnia Ministra Sprawiedliwości od zawiadomienia podmiotów wskazanych w art. 20 ust. 2 u.k.s. o tym, że powołanie wygasło z mocy prawa. W przypadku skutecznego uchylecia się przez komornika od skutków złożonej rezygnacji Minister Sprawiedliwości również zawiadamia o tym fakcie komornika, prezesa właściwego sądu apelacyjnego, prezesa właściwego sądu rejonowego oraz radę właściwej izby komorniczej.

Jak stanowi art. 22 ust. 1 u.k.s., w przypadku stwierdzenia oczywistego i rażącego naruszenia przepisów prawa prezes właściwego sądu rejonowego, w drodze zarządzenia, **odsuwa komornika od wykonywania czynności** na okres do 30 dni. W tym okresie prezes właściwego sądu rejonowego występuje do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska. Rozwiązanie to, jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy o komornikach sądowych: „[...] powinno służyć podkreśleniu zasady, że reakcja na stwierdzone oczywiste i rażące naruszenie przepisów prawa powinna następować natychmiast na podstawowym szczeblu nadzoru, w miejscu, gdzie do tych naruszeń doszło”⁴⁵. Naruszenia stanowiące podstawę odsunięcia od wykonywania czynności muszą mieć charakter wysoce kwalifikowany z uwagi na konieczność łącznego wystąpienia oczywistości i rażącego charakteru tych naruszeń. Co więcej, z uwagi na następujący po odsunięciu komornika sądowego obowiązek prezesa sądu rejonowego co do złożenia wniosku o jego odwołanie, należy przyjąć, że naruszenia te muszą należeć do katalogu przypadków uprawniających do odwołania komornika sądowego z zajmowanego stanowiska.

Prezes właściwego sądu rejonowego niezwłocznie zawiadamia prezesa właściwego sądu apelacyjnego o odsunięciu komornika od wykonywania czynności. Do komornika odsuniętego od wykonywania czynności stosuje się odpowiednio przepisy o komorniku zawieszonym w czynnościach, jednak zastępcą odsuniętego komornika sądowego może być tylko inny komornik (art. 45 ust. 2 u.k.s.). Odpowiednie stosowanie art. 18 ust. 6 pkt 4 u.k.s. powoduje, że komornikowi odsuniętemu od czynności nie wolno: 1) wykonywać czynności określonych w art. 3 u.k.s. oraz uczestniczyć w nich w jakimkolwiek charakterze; 2) mieć wstępu do pomieszczeń kancelarii, a także mieć wglądu w akta prowadzonych spraw oraz dokumentację wskazaną w art. 156 u.k.s.

Minister Sprawiedliwości może przenieść komornika, na jego wniosek, na stanowisko komornika do innego rewiru, jeżeli przemawiają za tym potrzeby prawidłowego i sprawnego prowadzenia czynności, o których mowa w art. 3 u.k.s., lub uzasadniony interes komornika. Przeniesienie oznacza prawo utworzenia nowej kancelarii lub objęcia kancelarii po komorniku odwołanym, przeniesionym lub komorniku, którego powołanie

⁴⁵ Z uzasadnienia do projektu ustawy o komornikach sądowych, druk. sejm. nr 1582, Sejm VIII kadencji.

wygasło z mocy prawa, o ile ogłoszenie o zwolnionym stanowisku komornika, o którym mowa w art. 12 ust. 3 u.k.s., okazało się w tych przypadkach bezskuteczne (art. 23 u.k.s.). W doktrynie wskazuje się, że przeniesienie komornika oznacza przede wszystkim prawo utworzenia nowej kancelarii. Natomiast jeśli mimo ogłoszenia o zwolnieniu stanowiska przez komornika odwołanego, przeniesionego lub komornika, którego powołanie wygasło z mocy prawa, nie doszło do obsadzenia takiego stanowiska z braku chętnych spełniających kryteria formalne, inny komornik może starać się również o objęcie takiej zwolnionej kancelarii w wyniku przeniesienia⁴⁶. Od negatywnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, która ma charakter decyzji administracyjnej, przysługuje komornikowi wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, a następnie skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

4. Zastępstwo komornika sądowego

Odrębną kwestią wymagającą omówienia ze względu na obowiązujący reżim rozliczania nieobecności komornika sądowego i uwypuklenie osobistego charakteru czynności przez niego wykonywanych jest problem zastępstwa komornika, uregulowany odmiennie w zależności od kategorii przyczyn nieobecności komornika sądowego w kancelarii komorniczej.

Na podstawie art. 42 u.k.s., jeżeli komornik nie może wykonywać obowiązków z powodu przeszkód prawnych lub faktycznych, wyznacza się **zastępcę komornika**. Przez przeszkody faktyczne należy rozumieć wszelkie przypadki, w których komornik nie może wykonywać powierzonych mu czynności, niezależnie od tego, czy okoliczności te są następstwem działań przez niego zaplanowanych, czy też są całkowicie niezależne od jego woli⁴⁷. Przeszkodami prawnymi w pełnieniu obowiązków komornika sądowego są m.in.: 1) zawieszenie komornika w czynnościach przez Ministra Sprawiedliwości z przyczyn wskazanych w ustawie (art. 18 ust. 1 i 2 oraz art. 242 ust. 1 u.k.s.); 2) prawomocne orzeczenie kary dyscyplinarnej w postaci zawieszenia komornika w czynnościach (art. 224 ust. 1 pkt 5 u.k.s.); 3) odsunięcie komornika od wykonywania czynności przez prezesa właściwego sądu rejonowego (art. 22 u.k.s.); 4) odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska w drodze decyzji Ministra Sprawiedliwości z przyczyn wskazanych w ustawie (art. 19 ust. 1–3 u.k.s.); 5) wygaśnięcie powołania na stanowisko komornika z mocy prawa z przyczyn wskazanych w ustawie (art. 20 ust. 1 u.k.s.). Innym kryterium, które można zastosować w odniesieniu do przesłanek ustanowienia zastępcy komornika sądowego, jest czas, w którym te przeszkody występują. W tym przypadku mamy do

⁴⁶ A. Grajewski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych...*, red. M. Simbierowicz, M. Świtekowski, LEX 2019, art. 23 u.k.s.

⁴⁷ M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. R. Reiwer, Warszawa 2019, art. 23.

czynienia z przeszkodami tymczasowymi, długotrwałymi oraz trwałymi – związanymi z utratą przez komornika sądowego możliwości wykonywania zawodu.

Ustawodawca pogrupował wskazane przeszkody rodzajowo, wskazując co do nich tryb wyznaczenia zastępcy komornika sądowego. W myśl art. 43 ust. 1 u.k.s. w przypadku niemożności wykonywania obowiązków z powodu wypoczynku, choroby albo innej usprawiedliwionej nieobecności, prezes właściwego sądu rejonowego, na wniosek komornika, zawierający wskazanie przyczyny nieobecności, jej okresu oraz osoby zastępcy, wyznacza, w drodze zarządzenia, zastępcę komornika. Choroba komornika sądowego musi być udokumentowana na zasadach ogólnych – zaświadczeniem lekarskim lub innymi dokumentami przewidzianymi przez przepisy prawa co do tego rodzaju nieobecności (np. co do pobytu w szpitalu). W zakresie prawa do wypoczynku należy wskazać, że komornikowi sądowemu przysługuje uprawnienie do wypoczynku w wymiarze 26 dni w roku. Po 10 latach pełnienia służby, do której wlicza się także okresy zatrudnienia w sądzie lub prokuraturze na stanowiskach asesora sądowego, asesora prokuratorskiego, sędziego i prokuratora, w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej na stanowiskach prezesa, wiceprezesa lub radcy, a także okresy wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub zajmowania samodzielnego stanowiska w organach władzy publicznej, z którym związana była praktyka prawnicza, oraz inne okresy zatrudnienia, jeżeli z tytułu tego zatrudnienia lub wykonywania zawodu przysługiwał zwiększony wymiar urlopu, komornikowi sądowemu przysługuje corocznie dodatkowe uprawnienie do wypoczynku w wymiarze 6 dni. W tym przypadku mogą zaistnieć również inne przyczyny usprawiedliwionej nieobecności, wynikające z art. 40 i 41 u.k.s. Pierwszy z tych przepisów odnosi się do nieobecności komornika związanej z wykonywaniem obowiązków w ramach samorządu komorniczego, a drugi – jak wynika z jego ust. 2 – odnosi się do innych usprawiedliwionych nieobecności. Komornikowi przysługuje uprawnienie do nieobecności na analogicznych zasadach i w wymiarze jak przysługujące pracownikowi w związku z usprawiedliwioną nieobecnością w pracy. W zakresie sposobu i przyczyn usprawiedliwiania nieobecności komornika przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 298²k.p. stosuje się odpowiednio. W obecnym stanie prawnym są to postanowienia rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 15.05.1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy⁴⁸.

O wyznaczeniu zastępcy komornika prezes właściwego sądu rejonowego zawiadamia za pośrednictwem poczty elektronicznej radę właściwej izby komorniczej, przesyłając kopię wniosku komornika wraz z załącznikami. We wskazanych wyżej przypadkach zastępcą komornika może być: 1) inny komornik albo 2) asesor zatrudniony w kancelarii nieobecnego komornika, który przepracował na stanowisku asesora co najmniej 2 lata – jeżeli wyraził zgodę na pełnienie obowiązków zastępcy komornika w okresie przewidywanej nieobecności (staż wymagany przez art. 11 ust. 1 pkt 10 u.k.s. do ubie-

⁴⁸ Dz.U. z 2014 r. poz. 1632.

gania się o powołanie na stanowisko komornika). Komornik nie może być zastępowany przez asesora dłużej niż 60 dni w roku kalendarzowym (art. 43 ust. 3 u.k.s.). W razie przekroczenia tego okresu należy powołać na zastępcę innego komornika sądowego. W zakresie wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 u.k.s., **asesorowi pełniącemu funkcję zastępcy komornika** przysługują prawa i obowiązki komornika. Przede wszystkim zastępca ma możliwość podejmowania czynności zastrzeżonych dla komornika i wykraczających poza zakres upoważnienia, o którym mowa w art. 138 u.k.s. W okresie pełnienia funkcji zastępcy komornika przez asesora komorniczego przysługuje mu status funkcjonariusza publicznego w rozumieniu art. 115 § 13 pkt 3 k.k.⁴⁹

Prezes właściwego sądu rejonowego odmawia wyznaczenia zastępcy komornika w przypadku wyczerpania przez komornika przysługującego mu uprawnienia do wypoczynku lub gdy nieobecność jest nieusprawiedliwiona. Naruszenie zasad korzystania z prawa do nieobecności, usprawiedliwiania tych nieobecności albo korzystania z wyznaczonego zastępcy komornika, określonych w art. 39–41 i 43 u.k.s., stanowi przewinienie dyscyplinarne (art. 222 pkt 9 u.k.s.). Z kolei uporczywe lub rażące naruszanie przez komornika przepisów art. 43 u.k.s. może stanowić podstawę odwołania go ze stanowiska. Warto zauważyć, że wskazany katalog przyczyn nie wyklucza sytuacji, w której prezes sądu rejonowego odmówi wyznaczenia zastępcy komornika z innych ważnych przyczyn, dotyczących działania kancelarii komorniczej, zważywszy na cel i funkcje nadzoru odpowiedzialnego. Jeśli wskazany przez komornika zastępca nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 43 ust. 2 u.k.s., prezes właściwego sądu rejonowego wyraża sprzeciw wobec osoby zastępcy, o czym niezwłocznie informuje zainteresowanego komornika i wskazanego zastępcę komornika, wskazując jednocześnie osobę zastępcy według własnego uznania spośród komorników działających w tym samym rewirze. Jeżeli w tym samym rewirze nie ma komornika, który może pełnić obowiązki zastępcy komornika, prezes właściwego sądu rejonowego informuje o tym fakcie prezesa właściwego sądu apelacyjnego, który wskazuje zastępcę komornika z obszaru okręgu sądu okręgowego, w którym działa komornik.

W przypadku gdy komornik, mimo zaistnienia przesłanek, o których mowa w art. 43 ust. 1 u.k.s., nie wystąpił z wnioskiem o wyznaczenie zastępcy komornika lub nie był w stanie wskazać osoby zastępcy, stosuje się odpowiednio przepis art. 45 ust. 1 u.k.s. W takiej sytuacji zastępcą komornika może być inny komornik lub asesor, który pracował na stanowisku asesora co najmniej 2 lata. Artykuł 43 ust. 3 u.k.s. stosuje się także w tej sytuacji, aby zastępstwo przez asesora nie przekroczyło wymiaru wskazanych wyżej 60 dni. Należy dodać, że odmowa podjęcia obowiązków zastępcy komornika w przypadkach, o których mowa w art. 43 ust. 6 i art. 45 ust. 5 u.k.s., stanowi przewinienie dyscyplinarne.

⁴⁹ Uchwała SN z 30.04.2003 r., I KZP 12/03, OSNKW 2003/5–6, poz. 42.

Odrębnie została uregulowana kwestia **długotrwałego zastępstwa komornika sądowego**. W razie odwołania komornika z zajmowanego stanowiska, wygaśnięcia powołania na stanowisko komornika z mocy prawa, przeniesienia komornika albo zawieszenia go w czynnościach, zastępcę komornika wyznacza, w drodze zarządzenia, prezes właściwego sądu apelacyjnego na wniosek rady właściwej izby komorniczej. Zarządzenie o wyznaczeniu zastępcy stanowi czynność wykonywaną w ramach nadzoru administracyjnego, toteż jest niezaskarżalne. W tym przypadku wobec treści zarządzenia może złożyć sprzeciw Minister Sprawiedliwości w trybie art. 47 ust. 3 u.k.s.

We wniosku wskazuje się osobę kandydata na zastępcę komornika i przyczyny zastępstwa. W takiej sytuacji zastępcą komornika może być wyłącznie inny komornik. Zastępcą komornika może z ważnych przyczyn, za zgodą prezesa właściwego sądu apelacyjnego, zwalniać lub zatrudniać pracowników kancelarii. W sprawach związanych z organizacją pracy kancelarii zastępcą komornika działa w imieniu zastępowanego komornika. Tym samym konsekwencje czynności zastępcy odnoszą bezpośrednie skutki w obszarze praw i obowiązków samego komornika sądowego. Dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu wymaga zgody prezesa właściwego sądu apelacyjnego. Nie ma jednolitego kryterium klasyfikacji czynności zwykłego zarządu oraz czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Każdy przypadek należy rozpatrywać indywidualnie i w zależności od konkretnej sytuacji. W praktyce zdarza się, że ta sama czynność będzie w pewnych okolicznościach traktowana jako czynność zwykłego zarządu, a w innych – jako czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu. W przypadku niezłożenia przez radę właściwej izby komorniczej wniosku o wyznaczenie zastępcy komornika w terminie 7 dni od dnia zaistnienia wskazanych podstaw jego wyznaczenia, prezes właściwego sądu apelacyjnego wyznacza zastępcę komornika spośród członków rady właściwej izby komorniczej.

W judykaturze wskazuje się, że z kompetencji zastępcy zawieszonego komornika, który kieruje kancelarią, nie można wyłączyć prawa do składania oświadczeń woli w stosunkach pracy, w tym do rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem kancelarii z powodu ciężkiego naruszenia przez niego podstawowych obowiązków. Takich uprawnień nie posiada już bowiem odsunięty od czynności komornik, natomiast zastępcą komornika zaczyna działać we własnym imieniu, ze skutkami w sferze prawnej reprezentowanego, który pozostaje stroną stosunków pracy⁵⁰.

Na podstawie art. 46 u.k.s. z ważnych powodów Minister Sprawiedliwości może, w drodze zarządzenia, dokonać zmiany zastępcy komornika wyznaczonego przez prezesa właściwego sądu apelacyjnego. Przepis art. 45 ust. 2 u.k.s. stosuje się odpowiednio.

W zarządzeniu o wyznaczeniu zastępcy komornika wskazuje się osobę zastępcy oraz czas, na jaki został on wyznaczony, lub że wyznaczono go na czas nieokreślony. Zarzą-

⁵⁰ Wyrok SN z 14.10.2014 r., II PK 289/13, OSNP 2016/2, poz. 21.

dzenie zawiera uzasadnienie. O wyznaczeniu zastępcy komornika prezes właściwego sądu apelacyjnego zawiadamia Ministra Sprawiedliwości oraz prezesa właściwego sądu rejonowego, doręczając odpis zarządzenia o wyznaczeniu zastępcy komornika. Z ważnych powodów, mając na względzie interes publiczny i dobro wymiaru sprawiedliwości, Minister Sprawiedliwości, w terminie 7 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, może wnieść z urzędu sprzeciw co do osoby zastępcy. Sprzeciw zawiera uzasadnienie odnoszące się do powodów niezaakceptowania kandydata, co będzie stanowiło istotną wskazówkę co do określenia kolejnego potencjalnego zastępcy. Od sprzeciwu nie przysługuje odwołanie. Zarządzenie o wyznaczeniu zastępcy komornika traci moc z dniem wskazanym w sprzeciwie. O wniesieniu sprzeciwu Minister Sprawiedliwości zawiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego, prezesa właściwego sądu apelacyjnego, zainteresowanego komornika i wyznaczonego zastępcę komornika oraz radę właściwej izby komorniczej, która niezwłocznie wskazuje prezesowi właściwego sądu apelacyjnego innego kandydata na zastępcę komornika.

Na podstawie art. 48 ust. 1 u.k.s. w braku odmiennej umowy między komornikiem a zastępcą komornika, zastępca komornika pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu zastępstwa, a w następnych miesiącach – 50% tego dochodu. Po 6 miesiącach zastępstwa zastępca komornika pobiera 75% dochodu zastępowanego komornika. Tym samym ustawodawca dopuszcza możliwość umownego uregulowania wynagrodzenia zastępcy w uzgodnieniu z komornikiem sądowym, jednak nie we wszystkich przypadkach. W konsekwencji zastępca komornika wyznaczony w związku z zawieszeniem komornika w czynnościach pobiera 75% dochodu zastępowanego komornika, do czasu ustania zawieszenia komornika w czynnościach, nie dłużej jednak niż przez okres roku od dnia zawieszenia komornika w czynnościach. Po upływie tego okresu zastępca komornika pobiera 100% dochodu zastępowanego komornika. Z kolei zastępca komornika wyznaczony w związku z odwołaniem komornika z zajmowanego stanowiska, wygaśnięciem powołania na stanowisko komornika z mocy prawa albo przeniesieniem komornika (kurator kancelarii), pobiera 100% dochodu zastępowanego komornika. Takie rozłożenie sposobu obliczania wynagrodzenia zastępcy komornika sądowego ma odzwierciedlać jego przypuszczalny nakład pracy, który zazwyczaj jest zdecydowanie wyższy w sytuacji, gdy zastępca przejmuje kancelarię, np. po komorniku odwołanym z powodu uporczywego lub rażącego naruszania prawa, ponieważ musi przede wszystkim, poza bieżącą działalnością, zweryfikować i usunąć nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania kancelarii. Nie bez znaczenia jest również fakt, że zgodnie z art. 51 u.k.s. do czasu udostępnienia ogłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 3 u.k.s., kurator kancelarii prowadzi jedynie postępowania w sprawach niezakończonych oraz sprawach przekazanych w trybie zbiegu egzekucji. Taka konstrukcja wpływa na obniżenie rzeczywistych dochodów kuratora kancelarii. W takim przypadku do kuratora kancelarii stosuje się odpowiednio przepis art. 33 ust. 3 u.k.s. W praktyce może również się zdarzyć, że z uwagi na nieprawidłowe funkcjonowanie kancelarii komorniczej zastępca nie osiągnie albo osiągnie niewielkie dochody.

Dochodem komornika są:

- 1) należne wynagrodzenie prowizyjne od uzyskanych w danym miesiącu opłat egzekucyjnych oraz
 - 2) pobrane i ściągnięte w danym miesiącu opłaty komornicze za czynności inne niż wymienione w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a u.k.s.
- pomniejszone o koszty działalności egzekucyjnej.

Taka konstrukcja dochodu komornika sądowego wynika z nowego sposobu pojmowania opłaty egzekucyjnej. Opłata egzekucyjna stanowi niepodatkową należność budżetową o charakterze publicznoprawnym, stanowiącą, po potrąceniu wynagrodzenia prowizyjnego komornika, dochód budżetu państwa (art. 149 ust. 1 i 2 u.k.s.). W tym rozwiązaniu wynagrodzenie komornika sądowego ma charakter prowizyjny i jest obliczane od wysokości faktycznie pobranych lub ściągniętych opłat egzekucyjnych (art. 150 u.k.s.), co powoduje, że osobie zajmującej stanowisko komornika lub jego zastępcy nie przysługuje prawo majątkowe do opłat prawomocnie ustalonych w okresie pełnienia funkcji. Warto jednak zaznaczyć, że do limitów opłat egzekucyjnych, od których uzależniona jest wysokość wynagrodzenia prowizyjnego, nie wlicza się opłat uzyskanych przez komornika w związku z pełnieniem obowiązków zastępcy innego komornika. Opłaty uzyskane w kancelarii zastępowanego komornika uwzględnia się przy ustalaniu wynagrodzenia prowizyjnego zastępowanego komornika lub jego zastępców.

Jak stanowi art. 34 ust. 1 i 2 u.k.s., komornik nie może podejmować **dodatkowego zatrudnienia**, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, badawczo-dydaktycznym lub naukowym w szkole wyższej w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach, o ile wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków komornika. Komornik nie może również podejmować innego zajęcia ani sposobu zarobkowania, które przeszkadzałoby w pełnieniu jego obowiązków, mogło osłabiać zaufanie do jego bezstronności lub przynieść ujemę godności urzędu komornika. Ponadto, w myśl art. 49 ust. 1 u.k.s., po upływie roku od dnia zawieszenia komornika w czynnościach komornik może, za zgodą prezesa właściwego sądu rejonowego, podjąć dodatkowe zatrudnienie, inne zajęcie lub sposób zarobkowania, o ile nie przyniesie to ujemy godności urzędu komornika. Od decyzji odmownej komornikowi służy odwołanie do Ministra Sprawiedliwości. W takim przypadku, do czasu ustania zawieszenia komornika w czynnościach, przepisów art. 34 ust. 1–3 u.k.s. nie stosuje się, a przepisy art. 34 ust. 4 i 5 u.k.s. stosuje się odpowiednio. W ten sposób ustawodawca umożliwia zawieszonemu komornikowi sądowemu uzyskanie środków utrzymania – wobec utrzymującego się stanu zawieszenia, bez konieczności zamknięcia drogi do ewentualnego powrotu do wykonywania zawodu komornika. Jednak wskazane zatrudnienie czy też zajęcie komornika nie może polegać na udziale bądź asystowaniu w czynnościach określonych w art. 3 u.k.s. wobec wyraźnego zakazu w tym zakresie.

Zgodnie z art. 50 ust. 1 u.k.s. w razie odwołania komornika z zajmowanego stanowiska, wygaśnięcia powołania na stanowisko komornika z mocy prawa albo przeniesienia komornika, z wyjątkiem sytuacji, gdy wygaśnięcie powołania nastąpiło na skutek śmierci albo ubezwłasnowolnienia, jeżeli należne kuratorowi kancelarii wynagrodzenie prowizyjne oraz pobrane i ściągnięte opłaty komornicze, o których mowa w art. 48 ust. 4 pkt 2 u.k.s., nie wystarczają na bieżące zaspokojenie należności powstałych w terminie 3 miesięcy od dnia zwolnienia stanowiska, a wynikających z zatrudnienia osób, o których mowa w art. 153 u.k.s., oraz kosztów działalności egzekucyjnej, o których mowa w art. 152 ust. 1 pkt 1 u.k.s., za zobowiązania te odpowiedzialny jest, do wysokości, w jakiej nie zostały one zaspokojone, odwołany lub przeniesiony komornik albo komornik, którego powołanie wygasło z mocy prawa. Przepis zdania pierwszego stosuje się wyłącznie do zobowiązań wynikających z umów, które komornik zawarł przed zwolnieniem stanowiska. Odwołany lub przeniesiony komornik albo komornik, którego powołanie wygasło z mocy prawa, może uchylić się od wskazanej odpowiedzialności, jeżeli wykaże, że do nieuregulowania należności doszło na skutek działań lub zaniechań zastępcy komornika lub kuratora kancelarii (art. 50 ust. 2 u.k.s.).

Na tle poprzedniego stanu prawnego należy podkreślić, że nie ma żadnego uzasadnienia nałożenia odpowiedzialności za takie zobowiązania na zastępcę komornika, gdyż są to zobowiązania obciążające komornika, który opuścił urząd, a w razie śmierci komornika – jego spadkobierców. Zastępcą komornika sądowego jest wyznaczony do innych celów. Nową regulacją, zmierzającą we właściwym kierunku, ograniczającym nadmierne obciążenia zastępcy komornika sądowego, są postanowienia art. 50 ust. 3 u.k.s., w którym doprecyzowano, że odwołany lub przeniesiony komornik albo komornik, którego powołanie wygasło z mocy prawa oraz jego następcy prawni ponoszą osobistą odpowiedzialność majątkową za koszty związane z przekazaniem do przechowywania, zniszczenia lub archiwizacji akt spraw, w których postępowanie zostało zakończone przed zwolnieniem stanowiska komornika, w zakresie, w jakim pozostawione przez komornika środki nie wystarczają na ten cel. Co więcej, osoby wskazane w art. 50 ust. 3 u.k.s., ponoszą także osobistą odpowiedzialność majątkową z tytułu zwrotu kosztów komorniczych, nienależnie ściągniętych lub pobranych przed dniem zwolnienia stanowiska komornika, w przypadkach gdy obowiązek ich zwrotu powstał po tej dacie. Przepis ten stosuje się odpowiednio do konieczności wypłaty stronie odszkodowania za szkodę wyrządzoną przed dniem zwolnienia stanowiska albo zapłaty stosownej sumy pieniężnej z tytułu przewlekłości postępowania, w zakresie, w jakim przewlekłość ta nastąpiła przed dniem zwolnienia stanowiska.

Warto zwrócić uwagę, że przy zastosowaniu powołanych nowych regulacji należy każdorazowo ustalić **krąg podmiotowy osób odpowiedzialnych za wskazane zobowiązania (następców prawnych)**. Podobnie rzecz się ma z brakiem jakiegokolwiek terminu ograniczającego tę odpowiedzialność, co oznacza, że wierzyciel może dochodzić swoich roszczeń z istniejącego i przyszłego majątku komornika sądowego i jego następców prawnych. Przepisy te są sformułowane na tyle enigmatyczne, że wymagają m.in. usta-

lenia stosunku z przepisami dotyczącymi przeciwdziałania przewlekłości postępowania egzekucyjnego.

Jak już zasygnalizowano, zgodnie z art. 51 u.k.s. do czasu udostępnienia ogłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 3 u.k.s., kurator kancelarii prowadzi jedynie postępowania w sprawach niezakończonych oraz sprawach przekazanych w trybie zbiegu egzekucji. W takim przypadku do kuratora kancelarii stosuje się odpowiednio przepis art. 33 ust. 3 u.k.s.

Kurator kancelarii sporządza spisy:

- 1) spraw zakończonych,
- 2) spraw niezakończonych,
- 3) urządzeń ewidencyjnych niezbędnych do prowadzenia spraw niezakończonych,
- 4) zbędnych urządzeń ewidencyjnych,
- 5) dokumentacji w kancelarii,
- 6) ruchomości stanowiących wyposażenie kancelarii.

W trybie art. 52 ust. 2 u.k.s. kurator kancelarii doręcza odwołanemu lub przeniesionemu komornikowi albo komornikowi, którego powołanie wygasło z mocy prawa, a w przypadku śmierci komornika – jego następcy prawnemu odpisy spisów, o których mowa w art. 52 ust. 1 pkt 5 i 6 u.k.s. W terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisów spisów, o których mowa w art. 52 ust. 1 pkt 5 i 6 u.k.s., odwołany lub przeniesiony komornik albo komornik, którego powołanie wygasło z mocy prawa, a w przypadku śmierci komornika – jego następca prawny może wnieść do nich zastrzeżenia lub uwagi.

W sytuacji gdy ustawodawca przyznał komornikowi i jego zastępcy możliwość **umownego uregulowania kwestii podziału dochodu**, i to na zasadzie pierwszeństwa przed regulacjami ustawowymi, nie można mówić o luce prawnej. Przestrzeń nieuregulowaną w tym zakresie przez ustawodawcę komornik i jego zastępca mogą wypełnić postanowieniami umownymi. W wypadku gdy takiej umowy nie zawrą, komornik może dochodzić od zastępcy wynagrodzenia za korzystanie z jego majątku, opierając się na przepisach prawa cywilnego⁵¹. Na podstawie art. 53 ust. 1 u.k.s. kurator kancelarii jest uprawniony do korzystania z pomieszczeń kancelarii na dotychczasowych zasadach do czasu powołania nowego komornika na zwolnione stanowisko, nie dłużej jednak niż przez 3 miesiące od dnia wyznaczenia zastępcy. Jeżeli osoba, która zajmowała stanowisko komornika, była uprawniona do korzystania z pomieszczeń kancelarii jako właściciel albo uprawniony z tytułu ograniczonego prawa rzeczowego, wysokość wynagrodzenia za korzystanie z pomieszczeń kancelarii określa umowa między kuratorem kancelarii a osobą, której przysługuje prawo do korzystania z pomieszczeń kancelarii. W braku porozumienia wynagrodzenie należy się według cen rynkowych. Do czasu powołania nowego komornika na zwolnione stanowisko, a w przypadku zarządzenia likwidacji

⁵¹ Wyrok TK z 25.07.2012 r., K 14/10, LEX nr 1191972.

kancelarii – do dnia jej zakończenia, kurator kancelarii ma prawo korzystania z ruchomości stanowiących wyposażenie kancelarii, o ile są one niezbędne dla zapewnienia ciągłości wykonywania zadań i czynności, o których mowa w art. 3 ust. 3 i 4 u.k.s.

Jak już wskazano, zgodnie z art. 154 ust. 2 u.k.s. środki pieniężne wyegzekwowane w toku egzekucji oraz zaliczki na pokrycie wydatków gotówkowych w toku egzekucji, pobrane na podstawie ustawy o kosztach komorniczych, jak również uzyskane opłaty egzekucyjne, komornik przechowuje wyłącznie na wyodrębnionych, nieoprocentowanych rachunkach bankowych kancelarii. Zastępca komornika może z mocy prawa samodzielnie dysponować środkami pieniężnymi zgromadzonymi na takim rachunku bankowym. Takie rozwiązanie wynika z faktu, iż zastępca komornika sądowego musi mieć możliwość prawidłowego prowadzenia rozliczeń finansowych.

Z istoty zastępstwa wynika jego tymczasowość, toteż ustawodawca rozstrzygnął również kwestie **przekazania kancelarii komorniczej** nowemu komornikowi sądowemu. Likwidacja kancelarii następuje tylko wtedy, gdy jest niecelowe powołanie nowego komornika na zwolnione miejsce albo ze względu na brak chętnych na to stanowisko. Według art. 54 ust. 1 u.k.s. w razie powołania na stanowisko po odwołanym lub przeniesionym komorniku albo komorniku, którego powołanie wygasło z mocy prawa, kurator kancelarii przekazuje komornikowi obejmującemu kancelarię sprawy niezakończone i urzędownie ewidencyjne niezbędne do prowadzenia spraw niezakończonych, wraz ze spisami, o których mowa w art. 52 ust. 1 pkt 2, 3, 5 i 6 u.k.s., zastrzeżeniami i uwagami, o których mowa w art. 52 ust. 3 u.k.s., oraz pieczęcią urzędową. Z tego przekazania sporządza się protokół, który podpisują kurator kancelarii i komornik obejmujący kancelarię. Jednak omawiana ustawa nie jest jedynym źródłem prawa określającym czynności związane z przejściem kancelarii przez nowego komornika sądowego. Na mocy postanowień § 7 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 10.12.2018 r. r. w sprawie dokumentacji pracowniczej⁵² zastępca komornika jako dotychczasowy pracodawca jest obowiązany przekazać akta osobowe pracownika oraz pozostałą dokumentację w sprawach związanych z jego stosunkiem pracy nowemu komornikowi jako pracodawcy przejmującemu tego pracownika. Jednak w myśl art. 153 ust. 6 u.k.s. komornik obejmujący kancelarię może rozwiązać umowę o pracę zawartą przez poprzednika z osobą zatrudnioną w kancelarii za jednomiesięcznym wypowiedzeniem.

Ponadto **komornik obejmujący kancelarię** może przejść za wynagrodzeniem ruchomości, o których mowa w art. 53 ust. 2 u.k.s. Wysokość wynagrodzenia określa umowa między komornikiem obejmującym kancelarię a osobą, która zajmowała stanowisko komornika, lub innymi osobami, które wykażą swoje uprawnienia do tych rzeczy. Osobami tymi mogą być: 1) osoba, która zajmowała stanowisko komornika; 2) następcy prawni tej osoby; 3) osoby trzecie, jeśli wykażą swoje uprawnienie do rzeczy. W braku porozumienia wysokość wynagrodzenia określi sąd, mając na względzie aktualną

⁵² Dz.U. z 2024 r. poz. 535.

wartość rynkową rzeczy. Ustalenie tej wartości będzie wymagało w wielu okolicznościach wiadomości specjalnych, a więc skorzystania z opinii biegłego sądowego. W tym przypadku podstawowe wątpliwości odnoszą się do zasadności stosowania instytucji wyłączenia względem dotychczasowego komornika sądowego, zwłaszcza w kontekście ochrony prawa do własności, nawet w aspekcie konieczności zapewnienia ciągłości funkcjonowania kancelarii.

Wraz z przekazaniem kancelarii jako zespołu składników majątkowych kurator kancelarii przekazuje komornikowi obejmującemu kancelarię zaliczki na wydatki i opłaty oraz wszelkie pobrane i nierozchodowane sumy, zgromadzone na wyodrębnionych rachunkach bankowych kancelarii, o których mowa w art. 154 ust. 2 u.k.s., lub w kasie kancelarii prowadzonej przez odwołanego lub przeniesionego komornika albo komornika, którego powołanie wygasło z mocy prawa. Z tego przekazania sporządza się protokół, który podpisują kurator kancelarii i komornik obejmujący kancelarię. Prawidłowo sporządzony protokół powinien wymieniać nie tylko wysokość pobranych środków, lecz także ich przeznaczenie oraz wskazywać sygnaturę sprawy, na którą przypadają pobrane środki.

Na podstawie art. 56 u.k.s. kurator kancelarii, w terminie 14 dni od dnia przekazania kancelarii komornikowi obejmującemu kancelarię, sporządza **sprawozdanie z pełnienia funkcji**, które składa prezesowi właściwego sądu apelacyjnego, przesyłając odpisy tego sprawozdania prezesowi właściwego sądu rejonowego i radzie właściwej izby komorniczej. Sprawozdanie powinno obejmować wykaz spraw zakończonych przez kuratora kancelarii z puli spraw niezakończonych przez odwołanego lub przeniesionego komornika albo komornika, którego powołanie wygasło z mocy prawa, oraz spraw przekazanych w trybie zbiegu egzekucji. Załączniki do sprawozdania stanowią:

- 1) protokół z przekazania komornikowi obejmującemu kancelarię spraw niezakończonych i urządzeń ewidencyjnych niezbędnych do prowadzenia spraw niezakończonych, wraz ze spisami, o których mowa w art. 52 ust. 1 pkt 2, 3, 5 i 6 u.k.s., z zastrzeżeniami i uwagami, do których odnosi się art. 52 ust. 3 u.k.s., oraz pieczęcią urzędową;
- 2) protokół z przekazania komornikowi obejmującemu kancelarię zaliczek na wydatki i opłat oraz wszelkich pobranych i nierozchodowanych sum, zgromadzonych na wyodrębnionych rachunkach bankowych kancelarii, o których mowa w art. 154 ust. 2 u.k.s., lub w kasie kancelarii prowadzonej przez odwołanego lub przeniesionego komornika albo komornika, którego powołanie wygasło z mocy prawa;
- 3) odpisy spisów spraw zakończonych, spraw niezakończonych, urządzeń ewidencyjnych niezbędnych do prowadzenia spraw niezakończonych, zbędnych urządzeń ewidencyjnych, dokumentacji w kancelarii, ruchomości stanowiących wyposażenie kancelarii, sporządzonych przez kuratora kancelarii.

Treść sprawozdania przygotowanego przez zastępcę komornika sądowego powinna odzwierciedlać stan kancelarii w momencie objęcia zastępstwa, a także czynności zastępcy,

odnoszące się zarówno do organizacji pracy w kancelarii, jak i czynności komornika sądowego, które wpłynęły na stan kancelarii w momencie zakończenia działalności zastępcy komornika sądowego.

5. Aplikanci komorniczy. Asesorzy

Omawiając kompleksowo status komornika sądowego, nie można pominąć poszczególnych etapów kształcenia zawodowego, które uprawnia do objęcia tego stanowiska, stąd należy wskazać podstawowe kwestie związane ze statusem aplikanta oraz asesora komorniczego.

Zgodnie z art. 96 ust. 1 u.k.s. **aplikanta zatrudnia komornik**. Pojęcie „zatrudnia” odnosi się z pewnością do stosunku pracy, wykluczając stosowanie umów cywilnoprawnych, ze względu na charakter pracy aplikanta, którego istotą musi być podporządkowanie służbowe komornikowi, w szczególności z uwagi na to, że aplikant ma bieżący dostęp do akt (art. 98 ust. 1 pkt 1–6 u.k.s.), a także asystuje komornikowi sądowemu w czynnościach dokonywanych poza kancelarią komorniczą (art. 98 ust. 1 pkt 7–8 u.k.s.). Wydaje się, że istotną luką jest to, że nie określono wymiaru czasu pracy aplikanta, co powoduje możliwość jego zatrudnienia w wymiarze niepełnego etatu. Należy jednak w tym wypadku mieć na względzie to, że wymiar zatrudnienia u komornika (kilku komorników sądowych) musi pozwalać na odbycie rzeczywistego szkolenia zawodowego. Komornik ma obowiązek zatrudnić w okresie 3 lat co najmniej jednego aplikanta. Prezes właściwego sądu apelacyjnego może zwolnić komornika z tego obowiązku, po zasięgnięciu opinii prezesa właściwego sądu rejonowego i rady właściwej izby komorniczej. Może to nastąpić np. z tego powodu, że komornik wykaże, iż nie ma możliwości finansowych do zatrudnienia kolejnego pracownika. Prezes właściwego sądu apelacyjnego albo rada właściwej izby komorniczej może zobowiązać komornika do zatrudnienia wskazanego aplikanta. To rozwiązanie ma na celu niedopuszczenie do sytuacji, w której aplikant pozostanie bez zatrudnienia w jakiegokolwiek kancelarii komorniczej.

Na podstawie art. 97 ust. 1 u.k.s. do **obowiązków aplikanta** należy:

- 1) uczestniczenie w przewidzianych ramowym programem aplikacji zajęciach seminaryjnych oraz praktykach;
- 2) samodzielne pogłębianie wiedzy prawniczej i praktycznych umiejętności niezbędnych do zajmowania stanowiska komornika;
- 3) przestrzeganie dyscypliny szkolenia i pracy;
- 4) przystępowanie, w wyznaczonym terminie, do kolokwium oraz sprawdzianów wiedzy przeprowadzanych w czasie aplikacji.

Prezes właściwego sądu rejonowego, prezes właściwego sądu okręgowego, prezes właściwego sądu apelacyjnego albo rada właściwej izby komorniczej, z urzędu lub na wniosek zainteresowanego, może skierować aplikanta na badanie przeprowadzane przez lekarza

orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w celu ustalenia trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków aplikanta. Koszty badania pokrywa podmiot kierujący na badanie.

Zgodnie z art. 98 ust. 1 u.k.s. w ramach praktycznego przygotowania do wykonywania zawodu komornika **aplikant może w szczególności:**

- 1) dokonywać analizy akt sprawy we wskazanym przez komornika zakresie;
- 2) kontrolować stan spraw zawieszonych lub oczekujących na podjęcie czynności przez komornika;
- 3) kontrolować stan spraw, w których komornik jest obowiązany prowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika;
- 4) sporządzać projekty odpowiedzi na pisma w toku postępowania;
- 5) sporządzać projekty uzasadnienia zaskarżonej czynności;
- 6) sporządzać projekty zarządzeń, postanowień lub ich uzasadnień oraz zaświadczeń;
- 7) w obecności i za zgodą komornika asystować w czynnościach egzekucyjnych przeprowadzanych poza siedzibą kancelarii;
- 8) pełnić obowiązki protokolanta lub utrzymywać przebieg czynności za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk; protokolant nie ma samodzielnego statusu w postępowaniu, jednak jego praca może mieć wpływ na rzetelność odwzorowania przebiegu czynności; z tego względu należy on do kręgu osób, co do których można zastosować wyłączenie (art. 54 k.p.c.); rola protokolanta jest na tyle istotna, że jest on z mocy samego prawa wyłączony od czynności urzędowych w sprawie, w której bądź sam jest stroną, bądź też jest kuratorem strony nieznanej z miejsca pobytu⁵³; ponadto komornik może upoważnić aplikanta do doręczania korespondencji bezpośrednio adresatowi; z tego względu w art. 28 u.k.s. pozwala się aplikantowi na legitymowanie osób, które są adresatami doręczanej bezpośrednio korespondencji; czynności aplikanta koncentrują się przede wszystkim na badaniu akt, przygotowywaniu projektów pism i orzeczeń oraz dokonywaniu czynności o charakterze technicznym; są to konstrukcje powszechnie akceptowalne wobec osób asystujących organom⁵⁴ i funkcjonariuszom publicznym, względnie osób przygotowujących się do wykonywania zawodu (np. art. 71 § 11 pr. not.).

Zgodnie z art. 98 ust. 3 u.k.s. aplikant, po upływie roku od dnia rozpoczęcia aplikacji, może zostać **upoważniony przez komornika** do:

⁵³ Wyrok SN z 8.11.1979 r., III CRN 199/79, OSNC 1980/3, poz. 62, z glosą A. Wyrwisa, Pal. 1981/6, s. 121.

⁵⁴ B. Łukańko, *Instytucja asystenta sędziego w sądzie powszechnym – stan obecny i uwagi de lege ferenda* [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, red. K. Weitz, J. Gudowski, t. II, LEX 2011.

- 1) wzywania do uzupełnienia braków formalnych wniosków o wszczęcie egzekucji i innych pism składanych w toku postępowania;
- 2) wzywania do uiszczenia opłat stałych;
- 3) wzywania do uiszczenia zaliczek na pokrycie wydatków;
- 4) zwracania się do osób i instytucji o nadesłanie informacji lub dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia postępowania;
- 5) ustalania, czy dłużnik faktycznie zamieszkuje lub prowadzi działalność pod wskazanym adresem albo czy we wskazanym miejscu znajduje się majątek dłużnika, przy czym czynności te nie mogą się wiązać z zastosowaniem środków przymusu oraz działaniami, o których mowa w art. 814 § 1 k.p.c.

W tym przypadku uprawnienia aplikanta ograniczają się do wezwań i czynności o charakterze informacyjnym, a także wykluczają możliwość korzystania z jakichkolwiek przejawów władztwa publicznego, ponieważ aplikanci nie mają ani odpowiedniego doświadczenia zawodowego i kwalifikacji, aby dokonywać tego rodzaju czynności, ani tym bardziej nie mają statusu funkcjonariusza publicznego, któremu takie uprawnienia przypisano.

W razie wykonywania **czynności wskazanych w art. 98 ust. 3 pkt 1–4 u.k.s.** aplikant powołuje się w treści swych wystąpień na upoważnienie komornika, a więc nie ma obowiązku załączać do tych wystąpień oryginału albo kopii upoważnienia. Upoważnienie wystawia się na piśmie i określa w nim zakres czynności, do których aplikant został upoważniony. Niedopuszczalne jest wykonywanie czynności poza wskazanymi ramami. Z tego względu postanowienie komornika podpisane przez aplikanta komorniczego nie spełnia bezwzględnych wymagań, pozwalających na uznanie go za dokument będący postanowieniem uprawnionego organu, istniejący w znaczeniu prawnoprocesowym. Takie postanowienie podpisane przez aplikanta komorniczego jest nieistniejące⁵⁵.

Komornik w każdym stanie sprawy ma **obowiązek badania prawidłowości czynności** podjętych przez aplikanta w ramach upoważnienia, o którym mowa w art. 98 ust. 2 i 3 u.k.s., a w przypadku stwierdzenia uchybień – podjęcia niezbędnych czynności, w zakresie przewidzianym przepisami prawa, mających na celu uchylenie lub zmianę wadliwie dokonanych czynności. Należy przy tym zauważyć, że nienależyte wykonywanie nadzoru przez komornika sądowego w powyższym zakresie stanowi przewinienie dyscyplinarne, a ponadto komornik sądowy ponosi odpowiedzialność za działania aplikanta jak za działania własne.

W odniesieniu do aplikanta również można zastosować instytucję zawieszenia w czynnościach, jeśli zajdą okoliczności uzasadniające odsunięcie go od możliwości wykonywania możliwych czynności. Kompetencje te przyznano przede wszystkim radzie izby komorniczej, która jest odpowiedzialna za prawidłowe prowadzenie aplikacji komor-

⁵⁵ Uchwała SN z 6.06.2014 r., III CZP 26/14, OSNC 2015/3, poz. 33.

niczej. Jednocześnie jednak ustawodawca wprowadził takie przypadki, w których rada ma obowiązek ze skorzystania z tej kompetencji.

Na podstawie art. 99 ust. 1 u.k.s. rada izby komorniczej **zawiesza w czynnościach aplikanta**, jeżeli:

- 1) przeciwko aplikantowi wszczęto postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w art. 99 ust. 2 pkt 3 u.k.s.; wyłączenie dotyczy złożenia przeciwko aplikantowi komorniczemu subsydiarnego aktu oskarżenia na podstawie art. 55 § 1 k.p.k.;
- 2) przy wszczęciu lub w toku postępowania o częściowe albo całkowite ubezwłasnowolnienie aplikanta ustanowiono doradcę tymczasowego; w takiej sytuacji oczywiste jest, że aplikant nie jest w stanie wykonywać swoich obowiązków.

Z kolei rada izby komorniczej może zawiesić aplikanta w czynnościach, jeżeli (art. 99 ust. 2 u.k.s.):

- 1) wniósł o to sam aplikant z powodu długotrwałej choroby lub innych ważnych przyczyn;
- 2) przeciwko aplikantowi wszczęto postępowanie o nieumyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub nieumyślne przestępstwo skarbowe;
- 3) przeciwko aplikantowi wniesiono akt oskarżenia w trybie art. 55 § 1 k.p.k., w którym zarzucono mu popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 99 ust. 1 pkt 1 u.k.s.;
- 4) wszczęto postępowanie w przedmiocie skreślenia aplikanta z listy aplikantów komorniczych;
- 5) przeciwko aplikantowi wszczęto postępowanie dyscyplinarne, w którym zażądano orzeczenia kary wydalenia z aplikacji albo mimo braku wniosku orzeczono wobec niego taką karę.

Uprawnienie do zawieszenia aplikanta w czynnościach, w przypadkach, o których mowa w art. 99 ust. 1 i 2 u.k.s., przysługuje również prezesowi właściwego sądu apelacyjnego oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

Konstrukcja ustania zawieszenia nawiązuje do rozwiązań dotyczących komornika sądowego. **Zawieszenie aplikanta w czynnościach ustaje z mocy prawa** z dniem:

- 1) prawomocnego zakończenia postępowania, o którym mowa w art. 99 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 2, 3 i 5 u.k.s.;
- 2) oddalenia lub odrzucenia wniosku o ubezwłasnowolnienie lub umorzenie postępowania lub uchylenia postanowienia o ustanowieniu doradcy tymczasowego;
- 3) złożenia wniosku w tym przedmiocie przez aplikanta w przypadku zawieszenia na podstawie art. 99 ust. 2 pkt 1 u.k.s.;
- 4) oddalenia wniosku o skreślenie aplikanta z listy aplikantów komorniczych ostateczną decyzją, umorzenia postępowania, stwierdzenia braku podstaw do skre-

ślenia z listy aplikantów komorniczych w postępowaniu wszczętym z urzędu, a w przypadku skreślenia z listy aplikantów komorniczych ostateczną decyzją – z dniem upływu terminu do wniesienia skargi do sądu administracyjnego lub prawomocnego oddalenia skargi.

Odrębnie należy omówić status prawny **asesora komorniczego jako pomocnika komornika sądowego**, przygotowującego się do samodzielnego wykonywania zawodu. Zgodnie z art. 134 ust. 1 u.k.s. komornik ma obowiązek zatrudnić w okresie 3 lat co najmniej jednego asesora. Stanowi to konsekwencję tego, że asesor komorniczy jest zobowiązany do zawarcia umowy o pracę z komornikiem wskazanym przez radę izby komorniczej (art. 131 u.k.s.) albo z komornikiem określonym przez radę izby komorniczej lub prezesa sądu apelacyjnego w trybie art. 134 ust. 3–4 u.k.s. Prezes właściwego sądu apelacyjnego może, po zasięgnięciu opinii prezesa właściwego sądu rejonowego i rady właściwej izby komorniczej, zwolnić komornika z obowiązku zatrudnienia asesora. Rada właściwej izby komorniczej może zobowiązać komornika do zatrudnienia wskazanego asesora. Prezes właściwego sądu apelacyjnego może, po zasięgnięciu opinii rady właściwej izby komorniczej, zobowiązać komornika do zatrudnienia wskazanego asesora, gdy:

- 1) komornik nie wypełnia obowiązku lub
- 2) powstanie zaległość, o której mowa w art. 10 ust. 4 pkt 1 u.k.s.

W tym przypadku zatrudnienie asesora ma na celu zapewnienie komornikowi sądowemu wsparcia organizacyjnego, gwarantującego sprawniejsze działanie kancelarii komorniczej i samego komornika. Warto zwrócić uwagę, że podobnie jak w odniesieniu do aplikanta, również co do asesora ustawodawca nie określił precyzyjnie wymiaru czasu pracy, na jaki ma być zatrudniony.

W terminie 14 dni od dnia zawiadomienia przez prezesa właściwego sądu apelacyjnego o tym, że decyzja o powołaniu na stanowisko asesora jest ostateczna, asesor obowiązany jest zawrzeć umowę o pracę z komornikiem, o którym mowa w art. 131 ust. 4 albo art. 134 ust. 3 lub 4 u.k.s. (art. 135 ust. 1 u.k.s.). O zawarciu umowy o pracę asesor zawiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego w terminie 7 dni od dnia zawarcia tej umowy. O rozwiązaniu stosunku pracy z asesorem lub innych zdarzeniach skutkujących ustaniem zatrudnienia asesora komornik niezwłocznie zawiadamia prezesa właściwego sądu apelacyjnego. Ten ostatni obowiązek informacyjny jest związany z koniecznością nawiązania kolejnego stosunku pracy z komornikiem sądowym, aby proces szkolenia zawodowego miał charakter ciągły.

Z uwagi na podstawową regułę **osobistego wykonywania czynności przez komornika sądowego** kompetencje asesora są w znacznym stopniu ograniczone w stosunku do poprzedniego stanu prawnego. Na podstawie art. 138 ust. 1 u.k.s. w ramach asesury komorniczej **asesor, na zlecenie komornika, może:**

- 1) wykonywać czynności, o których mowa w art. 98 ust. 1–3 u.k.s.; są to proste czynności przypisane również aplikantowi, a więc z oczywistych względów mogą one być również wykonywane przez asesora;
- 2) przeprowadzać egzekucję w sprawach o:
 - a) świadczenie pieniężne,
 - b) zabezpieczenie roszczenia pieniężnego– jeżeli w dniu zlecenia wartość egzekwowanego lub podlegającego zabezpieczeniu roszczenia nie przekracza kwoty 100 000 zł, z wyłączeniem egzekucji z nieruchomości;
- 3) w obecności i za zgodą komornika uczestniczyć w czynnościach odbywających się poza kancelarią, w tym również podejmowanych w toku egzekucji świadczeń niepieniężnych; pojęcie „uczestniczyć” powinno być interpretowane według znaczenia przyjętego w zwykłym języku, a więc oznacza „brać w czymś czynny udział, współdziałać w jakiejś akcji”⁵⁶.

W ramach czynności, o których mowa w art. 138 ust. 1 pkt 2 u.k.s., **asesorowi nie wolno:**

- 1) dokonywać sprzedaży ruchomości, z wyjątkiem licytacji elektronicznej; ten ostatni tryb sprzedaży ruchomości jest związany z niewielkim udziałem komornika, z uwagi na jego wysoki stopień automatyzacji, stąd to wyłączenie; wyłączenie odnosi się do wszystkich czynności związanych ze sprzedażą ruchomości (art. 864–869 k.p.c.);
- 2) wydawać lub wykonywać orzeczeń o zastosowaniu środków przymusu; środki przymusu pozostają w gestii funkcjonariusza publicznego; asesor komorniczy nie jest funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu art. 115 § 13 pkt 3 k.k., należy jednak przyjąć, że posiada on status funkcjonariusza publicznego w rozumieniu tego przepisu, gdy pełni zlecone mu obowiązki zastępcy komornika bądź prowadzi czynności egzekucyjne zlecone mu przez komornika⁵⁷;
- 3) sporządzać planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, o ile suma ta przekracza kwotę 25 000 zł; suma uzyskana z egzekucji obejmuje odsetki naliczone na rachunku depozytowym Ministra Finansów od wyegzekwowanych sum;
- 4) wydawać decyzji i podpisywać dokumentów dotyczących depozytu;
- 5) dokonywać czynności odbywających się poza kancelarią – z wyjątkiem czynności wyraźnie wskazanych przez ustawodawcę, takich jak pozyskiwanie informacji o osobie i majątku dłużnika;
- 6) wydawać postanowień kończących postępowanie oraz w przedmiocie opłat egzekucyjnych; w tym zakresie należy wymienić postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania egzekucyjnego, a także postanowienia wydawane na podstawie art. 816 § 3 i art. 824–825 k.p.c.;
- 7) dokonywać czynności związanych z nadaniem biegu skardze na czynność komornika, o których mowa w art. 767 § 5 k.p.c., oraz w sprawach, w których prze-

⁵⁶ <https://sjp.pwn.pl/sjp/uczestniczyc;2531985.html> (dostęp: 21.04.2018 r.).

⁵⁷ Wyrok SN z 30.04.2003 r., I KZP 12/03, OSNKW 2003/5–6, poz. 42.

pisy o skardze na czynność komornika stosuje się odpowiednio; odnosi się to do postępowania o obniżenie opłaty egzekucyjnej (art. 48 ust. 3 u.k.k.) oraz skargi na czynności wymienione w art. 3 ust. 4 pkt 1–2 u.k.s.

Zakaz dokonywania czynności poza kancelarią nie wyklucza **możliwości pisemnego upoważnienia asesora** w konkretnej sprawie do:

- 1) samodzielnego ustalenia, czy dłużnik faktycznie zamieszkuje lub prowadzi działalność pod wskazanym adresem albo czy we wskazanym miejscu znajduje się majątek dłużnika, a więc dokonywania wyłącznie czynności o charakterze weryfikacyjnym i poszukiwawczym, bez możliwości wykorzystywania elementów władztwa publicznego;
- 2) wysłuchania dłużnika (przede wszystkim złożenia wyjaśnień lub oświadczeń – art. 760 § 1 k.p.c.), żądania od dłużnika złożenia wykazu majątku oraz żądania wyjaśnień i informacji w trybie art. 761 k.p.c.;
- 3) zajęcia ruchomości – z zastrzeżeniem, że asesorowi nie wolno odebrać dozoru nad zajętymi ruchomościami, a oznaczenia wartości zajętych ruchomości dokonuje komornik

– przy czym wymienione czynności nie mogą się wiązać z zastosowaniem środków przymusu oraz działaniami, o których mowa w art. 814 § 1 k.p.c.

Zlecenie asesorowi komorniczemu prowadzenia czynności egzekucyjnych w danym postępowaniu egzekucyjnym, mimo że wiąże się z objęciem tego asesora **ochroną przysługującą funkcjonariuszowi publicznemu**, nie powoduje jednak zdjęcia odpowiedzialności z komornika za działania podejmowane w takim postępowaniu. Ustawodawca wprost przewiduje bowiem, że za działania związane z postępowaniem egzekucyjnym, podejmowane np. przez asesora komorniczego, komornik odpowiada wobec osób trzecich tak, jakby to on sam działał⁵⁸. Jednocześnie zastosowanie związków frazeologicznych „zlecenie komornika” i „komornik może zlecić” nie odnosi się do jakiegokolwiek formy zatrudnienia, ale do sposobu upoważnienia udzielonego asesorowi. Według P. Banasika należy odróżnić stosunek wewnętrzny łączący asesora komorniczego z samym komornikiem oraz stosunek zewnętrzny, tj. podejmowanie wskazanych czynności w ramach postępowania egzekucyjnego⁵⁹. Zlecenie odnosi się – w zależności od postanowień ustawy – albo do całej sprawy egzekucyjnej oznaczonej jedną sygnaturą, albo do poszczególnych czynności w zależności od charakteru czynności, których ma dotyczyć. W myśl stanowiska A. Marciniaka, zgodnie z którym na zasadzie *argumentum a maiori ad minus* należy przyjąć, że w sprawach, w których dopuszczalne jest zlecenie asesorowi komorniczemu przeprowadzenia całej egzekucji, komornik może zlecić asesorowi komorniczemu również dokonanie określonych czynności w tych sprawach⁶⁰.

⁵⁸ Wyrok SN z 19.09.2017 r., II PK 222/16, LEX nr 2435643.

⁵⁹ P. Banasik [w:] *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, red. J. Świeczkowski, LEX 2012, art. 33.

⁶⁰ A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych...*, LEX 2014, art. 33.

Komornik może zlecić asesorowi przeprowadzenie czynności, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 3 i ust. 4 u.k.s., a więc czynności nieodnoszących się do postępowania egzekucyjnego. Przepisy te odnoszą się do dwóch grup czynności komornika sądowego: 1) czynności pozostających w ścisłym związku z działalnością organów wymiaru sprawiedliwości (na zlecenie sądu – osobiste doręczenie bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowego, pisma procesowego oraz innych dokumentów sądowych za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, zabezpieczenie spadku i spis inwentarza) oraz 2) czynności przekazanych komornikowi sądowemu do wykonania jako funkcjonariuszowi publicznemu (sporządzanie protokołu stanu faktycznego; na wniosek organizatora licytacji – sprawowanie urzędowego nadzoru nad dobrowolnymi publicznymi licytacjami, z przybicciem najniższej lub najwyższej oferty)⁶¹. Przepis art. 28 u.k.s. stosuje się odpowiednio do asesora, któremu udzielono zlecenia.

Zlecenie, o którym mowa w art. 138 ust. 1 u.k.s., komornik wystawia na piśmie i określa w nim sygnaturę sprawy, której zlecenie dotyczy. Natomiast zlecenie do wykonywania innych czynności wystawia się na piśmie i określa w nim zakres czynności, do których asesor został upoważniony. Zlecenie to powinno znajdować się w aktach sprawy, której dotyczy, aby była możliwa jego weryfikacja zarówno przez strony i uczestników postępowania, jak i organy nadzoru judykacyjnego i administracyjnego.

Komornik w każdym stanie sprawy ma **obowiązek badania prawidłowości czynności podjętych przez asesora** oraz, w przypadku stwierdzenia uchybień, podejmowania niezbędnych czynności – w zakresie przewidzianym przepisami prawa – mających na celu uchylenie lub zmianę wadliwie dokonanych czynności (art. 140 u.k.s.). Asesor komorniczy nie jest funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu art. 115 § 13 pkt 3 k.k., należy jednak przyjąć, że ma on status funkcjonariusza publicznego w rozumieniu tego przepisu, gdy pełni zlecone mu obowiązki zastępcy komornika bądź prowadzi czynności egzekucyjne zlecone mu przez komornika. Trzeba jednak pamiętać, że samo stwierdzenie, iż asesor komorniczy posiada status funkcjonariusza publicznego w czasie wykonywania czynności egzekucyjnych nie wystarcza jeszcze do ustalenia, że ponosi on samodzielną i wyłączną odpowiedzialność za działania podejmowane w ramach postępowania egzekucyjnego, a odpowiedzialność komornika zlecającego mu czynności jest w tym zakresie wyłączona⁶². W konsekwencji komornik sądowy odpowiada za czynności asesora jak za własne.

6. Nadzór nad komornikami

Oceniając rozwiązania w zakresie nadzoru nad komornikami sądowymi, należy zgodzić się ze stanowiskiem, że obowiązujące przepisy o nadzorze mają wobec komorników

⁶¹ A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 48.

⁶² Wyrok SN z 19.09.2017 r., II PK 222/16, LEX nr 2435643.

charakter zdecydowanie represyjny. Z założenia mają eliminować wszelkie nieprawidłowości w działaniach komorników. W praktyce doprowadzają do paraliżowania wielu postępowań egzekucyjnych⁶³. Zgodnie z art. 2 ust. 2 u.k.s. **komornik podlega nadzorowi sądu oraz nadzorowi odpowiedzialnemu prezesa sądu rejonowego, przy którym działa**. Komornik jest obowiązany postępować zgodnie z przepisami prawa, orzeczeniami sądu wydanymi w trybie nadzoru judykacyjnego, zarządzeniami lub zaleceniami uprawnionych organów nadzoru administracyjnego, złożonym ślubowaniem i zasadami etyki zawodowej oraz podnosić kwalifikacje zawodowe (art. 25 u.k.s.).

Problematyka nadzoru została zbiorczo uregulowana w rozdziale 9 ustawy o komornikach sądowych. Zgodnie z art. 165 ust. 1 u.k.s. nadzór nad komornikami obejmuje nadzór judykacyjny, nadzór administracyjny oraz nadzór wewnętrzny samorządu komorniczego. **Nadzór judykacyjny** obejmuje rozpoznawanie skarg na czynności komorników, a także wydawanie komornikowi zarządzeń zmierzających do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwanie spostrzeżonych uchybień (art. 759 § 2 k.p.c.). W ramach nadzoru judykacyjnego komornik przy wykonywaniu czynności podlega orzeczeniom sądu, w tym wydanym w trybie art. 759 § 2 k.p.c. W razie stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika sąd sygnalizuje ten fakt prezesowi właściwego sądu rejonowego. Odpisy zarządzeń wydanych w trybie art. 759 § 2 k.p.c. sąd przesyła prezesowi właściwego sądu rejonowego. W razie stwierdzenia uchybień mniejszej wagi lub jeżeli wydane zarządzenia dotyczą kwestii organizacyjno-technicznych, tego rozwiązania się nie stosuje, ponieważ nie mają one znaczenia dla sposobu i częstotliwości czynności z zakresu nadzoru administracyjnego. Nadzór administracyjny nie może wkraczać w działania wchodzące w zakres nadzoru judykacyjnego, co nie oznacza, że nie ma żadnych relacji między tymi formami nadzoru. Informacje pozyskane i czynności sądu wykonywane w ramach nadzoru judykacyjnego mają bowiem istotne znaczenie dla intensywności działania organów nadzoru administracyjnego.

Warto zwrócić uwagę na to, że zgodnie z art. 767 § 6 k.p.c. w razie **stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika** sąd rozpoznający skargę na jego czynność może obciążyć go kosztami postępowania wywołanego skargą. Ponadto sąd, rozpoznając sprawę w ramach nadzoru judykacyjnego, w przypadku stwierdzenia rażącej obrazy przepisów, niezależnie od innych uprawnień, wytyka uchybienie komornikowi. Jak zauważa się w doktrynie, wytknięcie uchybienia z jednej strony stanowi wyraz dezaprobaty ze strony sądu sprawującego nadzór judykacyjny dla działań komornika, z drugiej zaś strony służy wymuszeniu na komorniku ścisłego przestrzegania określonych przepisów prawa. Wytknięcie uchybienia może okazać się szczególnie uzasadnione w sytuacji, gdy sąd kolejny raz z rzędu stwierdzi, że komornik dopuścił się określonego naruszenia prawa, mimo zwrócenia na nie uwagi we wcześniejszych rozstrzygnięciach⁶⁴. Upraw-

⁶³ M. Świtekowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. M. Simbierowicz, M. Świtekowski, LEX 2019, art. 2 u.k.s.

⁶⁴ M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych...*, red. R. Reiwer, art. 166 u.k.s.

nienie to nie przysługuje referendarzowi sądowemu orzekającemu na podstawie art. 759 § 1¹ k.p.c. Dostrzegając potrzebę wytknięcia uchybienia komornikowi, referendarz sądowy przekazuje sprawę sądowi. Przed wytknięciem uchybienia sąd poucza komornika o możliwości złożenia na piśmie wyjaśnień w terminie 7 dni. Ta forma obrony komornika sądowego nie wydaje się jednak wystarczająca, zważywszy że na rozstrzygnięcie dotyczące wytknięcia nie przysługuje żaden środek zaskarżenia. Niemniej **wytknięcie uchybienia** wymaga uzasadnienia. Odpis postanowienia, w którym je zawarto, doręcza się komornikowi. W przypadku gdy uchybienie wytknął sąd pierwszej instancji, a sprawa, w której wytknięto uchybienie, jest przedmiotem postępowania odwoławczego, sąd drugiej instancji może z urzędu zmienić treść wytknięcia lub je uchylić. Odpis postanowienia, zawierającego wytknięcie uchybienia, przesyła się prezesowi właściwego sądu rejonowego, radzie właściwej izby komorniczej, Krajowej Radzie Komorniczej oraz Ministrowi Sprawiedliwości. Do odpisu postanowienia dołącza się także złożone przez komornika wyjaśnienia. Odpis postanowienia wraz z wyjaśnieniami Minister Sprawiedliwości dołącza do akt osobowych komornika. Minister Sprawiedliwości, na wniosek zainteresowanego, zarządza usunięcie z akt osobowych komornika dokumentów po upływie 5 lat od dnia wytknięcia uchybienia. Jeżeli jednak przed upływem tego okresu nastąpiło kolejne wytknięcie uchybienia, dopuszczalne jest tylko jednoczesne usunięcie wszystkich dokumentów. O usunięciu z akt osobowych komornika wskazanych dokumentów Minister Sprawiedliwości zawiadamia Krajową Radę Komorniczą jako organ, który prowadzi również akta dotyczące członków samorządu komorniczego.

Zgodnie z art. 167 ust. 1 u.k.s. **organami nadzoru administracyjnego są:**

- 1) Minister Sprawiedliwości,
- 2) prezesi właściwych sądów apelacyjnych,
- 3) prezesi właściwych sądów okręgowych,
- 4) prezesi właściwych sądów rejonowych.

Organy nadzoru administracyjnego mogą także żądać od organów samorządu komorniczego informacji na temat członków samorządu komorniczego w zakresie niezbędnym do realizowania ustawowych zadań.

Prezesi właściwych sądów apelacyjnych, sądów okręgowych oraz sądów rejonowych w ramach nadzoru administracyjnego podejmują wszelkie niezbędne czynności pozwalające zapewnić prawidłowość działania komorników, których kancelarie mają siedziby na obszarze ich właściwości. W konsekwencji istotą przyjętej konstrukcji ustawowej jest to, że katalog czynności nadzorczych określonych przez ustawodawcę ma jedynie charakter przykładowy. To powoduje, że komornicy sądowi stali się podmiotami najbardziej rozbudowanego systemu kontroli i nadzoru spośród wszystkich zawodów prawniczych, co może wpłynąć negatywnie na efektywność ich działania, obecnie skoncentrowanego na reagowaniu na czynności organów nadzorczych oraz często nieuzasadnione środki zaskarżenia składane przez dłużników, do czego wręcz zachęca ustawodawca przez obowiązek doręczania dłużnikowi formularza skargi na czynności komornika sądowego.

Ustawodawca, obok szerokiego katalogu organów nadzoru, wskazał również szerokie zestawienie form czynności, które te organy mogą wykonywać w czasie weryfikacji prawidłowości wykonywania zadań powierzonych komornikowi sądowemu. W myśl art. 168 ust. 1 u.k.s. **czynności w ramach sprawowanego nadzoru administracyjnego** są podejmowane w formie:

- 1) **kontroli kancelarii**; kontrolę przeprowadza prezes właściwego sądu rejonowego osobiście lub przez wyznaczonego sędziego wykazującego szczególną znajomość spraw z zakresu postępowania egzekucyjnego i przy pomocy księgowego, a w zakresie kontroli finansowej – przez upoważnioną osobę lub wyspecjalizowaną instytucję (art. 176 ust. 1 u.k.s.);
- 2) **wizytacji kancelarii**, obejmującej pełną działalność kancelarii; wizytację przeprowadza sędzia wizytator (art. 183 ust. 1 pkt 1 u.k.s.); wizytację może zlecić Minister Sprawiedliwości, prezesi właściwych sądów okręgowych i apelacyjnych (art. 174 ust. 1, art. 181 pkt 2 i art. 182 pkt 2 u.k.s.);
- 3) **lustracji kancelarii**, obejmującej wybrane zagadnienia z działalności kancelarii; lustrację przeprowadza sędzia wizytator (art. 183 ust. 1 pkt 1 u.k.s.); lustrację może zlecić Minister Sprawiedliwości, prezesi właściwych sądów okręgowych i apelacyjnych (art. 174 ust. 1, art. 181 pkt 2 i art. 182 pkt 2 u.k.s.);
- 4) **żądania przedstawienia akt sprawy** wraz z wyjaśnieniami w celu zbadania toku postępowania (przesłanie kopii w postaci elektronicznej albo udostępnienie w systemie teleinformatycznym); na podstawie art. 155 ust. 3 u.k.s. na żądanie sądu i innych organów nadzoru komornik udostępnia akta w systemie teleinformatycznym, a gdy zachodzi taka potrzeba, przesyła także pomocniczy zbiór dokumentów; Minister Sprawiedliwości umożliwia dostęp do systemu teleinformatycznego sądom, organom nadzoru administracyjnego oraz nadzoru wewnętrznego samorządu komorniczego na zasadach przewidzianych w ustawie;
- 5) **żądania przedstawienia urzędów ewidencyjnych** (repertoriów, wykazów) lub dokumentacji księgowej (przesłanie kopii w postaci elektronicznej albo udostępnienie w systemie teleinformatycznym) wraz z wyjaśnieniami;
- 6) **żądania przedstawienia dokumentów** dotyczących funkcjonowania kancelarii, w szczególności zawieranych przez komornika umów, w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla weryfikacji prawidłowości rozliczania zaliczek na wydatki, o których mowa w odrębnych przepisach (w szczególności w ustawie o kosztach komorniczych).

Jednocześnie w ustawie o komornikach sądowych zaznaczono **dominującą rolę Ministra Sprawiedliwości** w tym systemie nadzoru nad pracą komorników sądowych, przyznano mu bowiem również możliwość korekty zarządzeń nadzorczych albo zaleceń organów nadzoru pod kątem ich legalności. Instrument ten daje też możliwość usuwania rozbieżności między stanowiskiem poszczególnych organów nadzoru w odniesieniu do tych samych kwestii. Minister Sprawiedliwości może, w drodze zarządzenia, uchylić lub zmienić zarządzenia nadzorcze prezesa właściwego sądu albo zalecenia powizytacyjne lub polustracyjne osób, o których mowa w art. 174 ust. 1 u.k.s., jeżeli naruszają

one przepisy ustawy. Zarządzenia te nie mogą dotyczyć przepisów, których stosowanie podlega kognicji sądu sprawowanej w ramach nadzoru judykacyjnego.

W przypadku stwierdzenia uchybień w działaniu komornika kwalifikujących się zarówno jako rażące lub uporczywe naruszenie prawa, o którym mowa w art. 19 ust. 2 u.k.s., oraz jako przewinienie dyscyplinarne uzasadniające wydalenie ze służby komorniczej, prezes właściwego sądu występuje do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o odwołanie komornika sądowego z zajmowanego stanowiska.

Osoby powołane do sprawowania nadzoru nad działalnością komorników oraz organy nadzoru administracyjnego (art. 167 ust. 1 u.k.s.) w każdym czasie mają prawo wglądu w czynności komorników, mogą żądać przedstawienia akt, wyjaśnień oraz w przypadku stwierdzenia uchybień mogą wystąpić do sądu o wydanie zarządzenia w trybie art. 759 § 2 k.p.c. (art. 169 u.k.s.). Odnosi się to również do osób wskazanych w art. 172 ust. 2 u.k.s., zgodnie z którym **uprawnienia nadzorcze Ministra Sprawiedliwości** nad działalnością komorników obejmują:

- 1) zawieszenie komornika w czynnościach;
- 2) odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska;
- 3) wszczynanie postępowań dyscyplinarnych;
- 4) podejmowanie lub zlecanie innym organom nadzoru administracyjnego podjęcia czynności, o których mowa w art. 168 ust. 1 u.k.s.;
- 5) zawieszenie asesora lub aplikanta w czynnościach;
- 6) inne środki określone w przepisach prawa.

Czynności w sprawach odwołania komornika z zajmowanego stanowiska z przyczyn, o których mowa w art. 19 ust. 2 pkt 1–4 u.k.s., oraz sprawach dyscyplinarnych są podejmowane przez sędziów i referendarzy sądowych delegowanych do Ministerstwa Sprawiedliwości w trybie art. 77 § 1 pkt 2 i art. 151a § 5 pkt 2 p.u.s.p. oraz prokuratorów delegowanych do Ministerstwa Sprawiedliwości w trybie art. 106 § 1 pr. prok. – w granicach udzielonego przez Ministra Sprawiedliwości upoważnienia. Jednocześnie w celu zapewnienia bezstronności i obiektywizmu dokonywanych czynności nadzorczych wprowadzono ograniczenie, zgodnie z którym osoby powołane do sprawowania nadzoru administracyjnego nad działalnością komorników (należy przyjąć, że są w tym piastuni organów nadzoru administracyjnego) nie mogą prowadzić zajęć w ramach szkoleń organizowanych przez organy samorządu komorniczego lub podmioty, których organem założycielskim, właścicielem albo udziałowcem jest samorząd komorniczy.

Organy nadzoru administracyjnego, sędzia wizytator lub upoważniony sędzia mogą żądać od komornika wyjaśnień w zakresie stosowanych praktyk orzeczniczych, egzekucyjnych oraz dotyczących czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 u.k.s. Pojęcie praktyk orzeczniczych odnosi się do rozstrzygnięć wydawanych przez komornika sądowego (np. w zakresie opłat egzekucyjnych), a pojęcie praktyk egzekucyjnych dotyczy metodologii wykonywania czynności egzekucyjnych (np. praktyki stosowania art. 814

§ 1 k.p.c.). Komornik udziela wyjaśnień w terminie 7 dni od dnia ich zażądania (art. 170 ust. 1 u.k.s.). Podmioty te mogą dokonywać samodzielnych ocen i ustaleń dotyczących działalności komornika albo asesora, w tym również dotyczących czynności egzekucyjnych (odnosi się to zarówno do stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jak i postanowień ustawy o komornikach sądowych i ustawy o kosztach komorniczych), w zakresie niezbędnym do stwierdzenia, czy zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, zawieszenia w czynnościach lub odwołania komornika albo asesora z zajmowanego stanowiska oraz w zakresie niezbędnym do stwierdzenia, czy działanie komornika lub asesora stanowiło rażące lub uporczywe naruszenie przepisów prawa. Tym samym uprawnienie to ma ograniczony charakter i nie może być interpretowane rozszerzająco.

Z kolei **nadzór zwierzchni nad działalnością komorników** Minister Sprawiedliwości sprawuje we własnym zakresie oraz za pośrednictwem prezesów właściwych sądów rejonowych, prezesów właściwych sądów okręgowych, prezesów właściwych sądów apelacyjnych, sędziów wizytatorów oraz osób, o których mowa w art. 172 ust. 3 u.k.s. Własne działania Ministra Sprawiedliwości powinny odnosić się nie tylko do merytorycznego badania zagadnień wskazanych w skargach składanych w trybie nadzoru administracyjnego, lecz także co do prawdopodobieństwa zasadności zarzutów przed przekazaniem ich do analizy innym organom nadzoru administracyjnego. Uprawnienia nadzorcze Ministra Sprawiedliwości nad działalnością komorników obejmują – co w pewnym zakresie zostało wskazane we wcześniejszych rozważaniach:

- 1) zawieszenie komornika w czynnościach;
- 2) odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska;
- 3) wszczynanie postępowań dyscyplinarnych;
- 4) podejmowanie lub zlecanie innym organom nadzoru administracyjnego podjęcia czynności, o których mowa w art. 168 ust. 1 u.k.s. (kontroli, wizytacji, lustracji kancelarii etc.);
- 5) zawieszenie asesora lub aplikanta w czynnościach;
- 6) inne środki określone w przepisach prawa.

Jak już zasygnalizowano, czynności w sprawach odwołania komornika z zajmowanego stanowiska z przyczyn, o których mowa w art. 19 ust. 2 pkt 1–4 u.k.s., oraz sprawach dyscyplinarnych są podejmowane przez sędziów i referendarzy sądowych delegowanych do Ministerstwa Sprawiedliwości w trybie art. 77 § 1 pkt 2 i art. 151a § 5 pkt 2 p.u.s.p. oraz prokuratorów delegowanych do Ministerstwa Sprawiedliwości w trybie art. 106 § 1 pr. prok. Wgląd do akt spraw egzekucyjnych udostępnianych Ministrowi Sprawiedliwości mają wyłącznie te osoby. Wyklucza to możliwość powierzania tych kategorii czynności innym pracownikom merytorycznym stanowiącym aparat pomocniczy Ministra Sprawiedliwości.

Natomiast zgodnie z art. 173 ust. 1 u.k.s. **nadzór zwierzchni nad działalnością komorników w zakresie kontroli finansowej** Minister Sprawiedliwości sprawuje przez

podległe mu służby oraz upoważnione osoby i instytucje. Jednak kształtując aspekty podmiotowe tego rodzaju kontroli, należy wziąć pod uwagę okoliczność, że prawidłowa analiza zagadnień finansowych wymaga wiadomości specjalnych, a więc wymaga obecności osób posiadających odpowiednie kompetencje. O terminie kontroli finansowej kancelarii zleconej przez Ministra Sprawiedliwości zawiadamia się naczelnika urzędu skarbowego właściwego ze względu na siedzibę kancelarii, który upoważnia swojego pracownika do udziału w tej kontroli. Udział tego pracownika polega na zbadaniu prawidłowości rozliczania przez komornika uzyskanych opłat egzekucyjnych. Brzmienie tego przepisu wskazuje, że w tym przypadku obecność i czynności pracownika urzędu skarbowego mają charakter obligatoryjny. Innym aspektem nadzoru w aspekcie prawidłowości gospodarki finansowej jest to, że organy nadzoru administracyjnego, z wyłączeniem prezesa właściwego sądu rejonowego, mogą w każdym czasie zlecić sędziemu wizytatorowi przeprowadzenie wizytacji lub lustracji w określonej kancelarii lub zbadanie toku postępowania w konkretnej sprawie. Ponadto w uzasadnionych przypadkach organy nadzoru administracyjnego mogą zlecić osobie upoważnionej, wyspecjalizowanej instytucji lub jednostce organizacyjnej przeprowadzenie lustracji w zakresie kontroli finansowej i księgowej.

W myśl art. 175 ust. 1 u.k.s. nadzór administracyjny jest sprawowany w pierwszej kolejności przez prezesa właściwego sądu rejonowego (**nadzór odpowiedzialny**). To ostatnie określenie, dotychczas stosowane w polskim systemie prawnym jedynie w odniesieniu do nadzoru rodziców albo opiekunów prawnych sprawowanego wobec nieletniego przestępcy, budzi wątpliwości. Jak określa to R. Reiwer, nadzór ten zawiera dwa zasadnicze elementy. Pierwszy z nich to przesądzenie, że nadzór administracyjny nad komornikiem odbywa się przede wszystkim na poziomie sądu rejonowego, przy którym komornik działa. Ustawodawca posłużył się tu zwrotem „w pierwszej kolejności” (art. 175 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.s.). Oznacza on również przyznanie prezesowi sądu rejonowego – zwierzchnikowi służbowemu komornika – kompetencji, które pozwalają na właściwe i kompleksowe poznanie istotnych aspektów pracy komornika i poszczególnych składających się na nią czynności oraz prawo, a ściślej prawo i obowiązek reagowania na uchybienia w pracy komornika w granicach środków przewidzianych dla nadzoru administracyjnego⁶⁵. Wydaje się, że tego rodzaju relacja, pozostająca na pograniczu stosunku pracowniczego i służbowego, nie będzie sprzyjać efektywności działania sądu i komorników sądowych, uwikłanych w wiele czynności o charakterze kontrolnym i nadzorczym, a co więcej – wpływa na bardzo zachowawczą wykładnię jakichkolwiek wątpliwości dotyczących stosowania norm prawa procesowego i ustawy ustrojowej, co może często powodować nieuzasadnioną szkodę dla wymagających ochrony interesów wierzyciela.

Z uwagi na ponoszoną odpowiedzialność za prawidłowość wykonywanego nadzoru prezes sądu rejonowego zbiera informacje o pracy komornika sądowego również od innych

⁶⁵ R. Reiwer [w:] *Ustawa o komornikach sądowych...*, red. R. Reiwer, art. 2 u.k.s.